

Från delaktighet till samhällsutveckling – En utvärdering av YOUNG-initiativet

Utvärdering och följeforskning är genomförd av Splitvision Research på uppdrag av Region Västernorrland. Februari 2026.

Sammanfattning

Denna rapport presenterar resultatet från en utvärdering och följeforskning av initiativet YOUNG, genomförd av Splitvision Research AB på uppdrag av Region Västernorrland under perioden maj 2025 till februari 2026.

Utvärderingen har haft en lärande- och verksamhetsnära ansats och syftat till att analysera projektets genomförande, resultat och utvecklingspotential som modell för ungdomsinvolvering i regional samhällsutveckling.

YOUNG har genomförts som ett metodutvecklande initiativ, där ungdomar har getts möjlighet att aktivt delta i hela processen – från problemformulering till utveckling av lösningsförslag – i relation till komplexa samhällsutmaningar såsom psykisk hälsa, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, våld i nära relationer samt jämställdhet. Genom detta arbetssätt har unga fått utrymme att vara medaktörer i samhällsutveckling.

Utvärderingen har genomförts med en kombination av kvalitativa och kvantitativa metoder, där observationer, intervjuer och enkäter integrerats i en *mixed methods*-ansats. Den etnografiska orienteringen har möjliggjort en fördjupad förståelse av deltagarnas erfarenheter och hur arbetssättet omsatts i praktiken. Genom triangulering av flera datakällor har analysen kunnat synliggöra överensstämmande resultat mellan olika datamaterial, som exempelvis intervjuer och enkätsvar.

Resultaten visar att YOUNG har genererat **tydliga effekter på flera nivåer**. För de **deltagande ungdomarna** har projektet bidragit till stärkt handlingsberedskap och en förstärkt upplevelse av att kunna påverka samhällsfrågor. Deltagandet har i flera fall fungerat som en språngbräda för fortsatt engagemang och bidragit till att synliggöra ungdomars erfarenheter som ett värdefullt kunskapsunderlag i arbetet med komplexa samhällsutmaningar.

På **organisatorisk nivå** har projektet bidragit till metodutveckling och organisatoriskt lärande inom Region Västernorrland. En central effekt är utvecklingen av en modell för ungdomsdriven samhällsutveckling baserad på ett utmaningsdrivet och iterativt arbetssätt. Modellen kombinerar designinspirerad metodik med samskapande processer och bedöms ha god potential att användas brett för olika samhällsutmaningar. Arbetet har samtidigt bidragit till att stärka Region Västernorrlands innovationskapacitet och förmåga att arbeta utforskande i komplexa samhällsfrågor.

På **system- och nätverksnivå** har YOUNG fungerat som en katalysator i det regionala samverkanssystemet. Projektet har fördjupat relationer mellan Region Västernorrland, kommuner, civilsamhälle, akademi och näringsliv samt skapat nya kontaktytor mellan unga och etablerade samhällsaktörer. Initiativet har också bidragit till en mer dialogbaserad samverkanskultur där ungdomar i större utsträckning betraktas som kunskapsbärare och medskapare i samhällsutvecklingen.

Samtidigt visar utvärderingen att långsiktig påverkan förutsätter organisatorisk förankring. För att den utvecklade metodiken och de erfarenheter som genererats ska få varaktig betydelse behöver arbetssättet integreras i Region Västernorrlands ordinarie utvecklingsprocesser. Invånarinvolvering kräver strukturer, resurser och ansvarsfördelning för att kunna fungera långsiktigt.

Mot denna bakgrund **rekommenderas** att YOUNG inte betraktas som ett avslutat projekt utan som ett startskott för ett mer systematiskt arbetssätt kring ungdoms- och invånarinvolvering i Region Västernorrland.

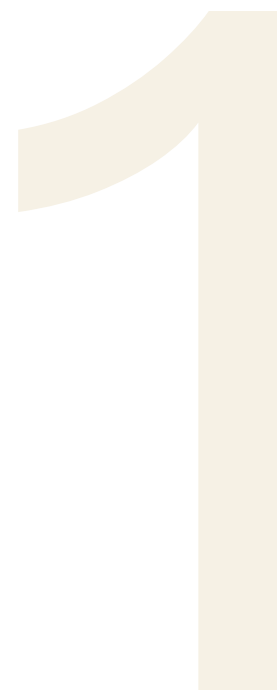
Centrala **utvecklingsområden** framåt är att integrera arbetssättet i ordinarie styrning, etablera mer permanenta strukturer för ungdomsinvolvering samt utveckla modeller för hur idéer och insikter från samskapande processer kan omsättas i praktisk förändring.

Sammantaget visar utvärderingen att YOUNG har varit en framgångsrik metodutvecklande satsning. Initiativet har bidragit till stärkt handlingskraft hos deltagande ungdomar, utvecklad innovationskapacitet inom Region Västernorrland samt fördjupad samverkan i det regionala utvecklingssystemet. Den långsiktiga betydelsen ligger därför inte enbart i den framtagna modellen, utan i den organisatoriska kapacitet och samverkanskultur som etablerats genom arbetet.

Innehåll

Sammanfattning	2	4. Processanalys – Hur fungerade arbetsättet?	33
1. Inledning	4	4.1 Rekrytering och representation	34
1.1 Förord	5	4.2 Metodik och process	35
1.2 Bakgrund till projektet YOUNG	6	5. Diskussion	44
1.3 Om utvärderings- och följeforskningsuppdraget	7	5.1 Kultur och förhållningssätt	45
1.4 Läsanvisningar	9	5.2 Invånarinvolvering	46
2. Om målgruppen och inspiratörsnätverket	10	5.3 Sammanfattande resonemang	48
2.1 Om målgruppen	11	6. Från initiativ till långsiktig kapacitet – slutsatser och rekommendationer	49
2.2 Om inspiratörsnätverket	12	6.1 Slutsatser	50
3. Resultat – Vad har YOUNG lett till?	14	6.2 Rekommendationer	54
3.1 Effekter för deltagande ungdomar	15	Referenser	57
3.2 Effekter på metod- och organisationsnivå	24	Om Splitvision Research	59
3.3 Ungas lösningar och deras samhällsrelevans	25		
3.4 Effekter för inspiratörsnätverket och ekosystemet	31		

1. Inledning

1.1 Förord

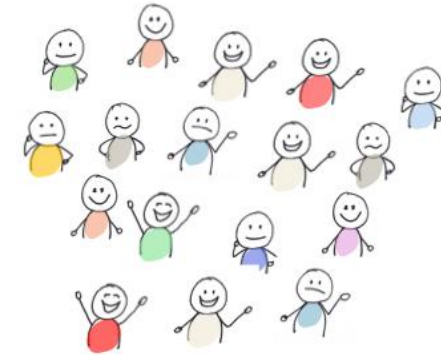
Den här rapporten är resultatet av ett följeforsknings- och utvärderingsuppdrag som genomförts under perioden maj 2025 till februari 2026. Under arbetets gång har vi på Splitvision Research haft möjlighet att följa YOUNG-initiativet på nära håll – från de första aktiviteterna med deltagande ungdomar till projektets avslutande presentationer och samtal om framtida utveckling.

Vårt arbete hade inte varit möjligt utan alla de personer som generöst har delat med sig av sina erfarenheter, tankar och reflektioner. Vi vill rikta ett varmt tack till de ungdomar som deltagit i projektet och som med stort engagemang, mod och eftertanke har bidragit med perspektiv på frågor som rör ungas livsvillkor och framtid. Era berättelser, idéer och analyser har varit en central kunskapskälla i denna utvärdering.

Vi vill också tacka projektgruppen i Region Västernorrland för ett öppet och tillitsfullt samarbete under hela processen. Genom löpande dialoger, reflektioner och tillgång till projektets aktiviteter har ni skapat goda förutsättningar för en lärande och verksamhetsnära utvärdering.

Ett stort tack riktas även till de representanter från inspiratörsnätverket, civilsamhället, akademien och andra organisationer som tagit sig tid att delta i intervjuer och samtal. Era perspektiv har bidragit till en bredare förståelse av projektets betydelse i ett regionalt sammanhang.

Vår förhoppning är att rapporten ska fungera både som ett kunskapsunderlag och som inspiration för fortsatt arbete med ungdomsinvolvering, samskapande och utveckling av nya arbetssätt i offentlig sektor.

1.2 Bakgrund till projektet YOUNG

Under de senaste åren har flera nationella och regionala studier uppmärksammat betydande utmaningar kopplade till ungas hälsa och trygghet. Studier visar bland annat på omfattande psykisk ohälsa bland unga, särskilt bland unga kvinnor, samt att en betydande andel unga rapporterar utsatthet för trakasserier och olika former av våld, inklusive i nära relationer (Gillander Gådin, Dahlström & Dahlqvist, 2024).

I YOUNGs projektplan beskrivs att många unga upplever att deras möjligheter till verkligt inflytande är begränsade, bland annat omnämns att många av de unga som deltog på den *Regionala Utvecklingsdagen 2024* uttryckte att de sällan blir lyssnade på och att deras röster har liten påverkan på beslut som rör deras vardag (Region Västernorrland, 2025). Sammantaget pekar dessa lägesbilder på behovet av nya arbetssätt som både stärker ungas hälsa och ger dem större möjligheter att vara delaktiga i samhällsutvecklingen.

I regionala styrdokument betonas vikten av att utveckla metoder som stärker barns och ungas perspektiv i arbetet med social hållbarhet, folkhälsa och jämställdhet. *Regionplanen för 2025–2027* lyfter särskilt fram behovet av tidiga insatser för ungas välmående samt utvecklingen av nya former för samverkan kring komplexa samhällsutmaningar (Region Västernorrland, 2024).

Insatsen ligger även i linje med den svenska folkhälsopolitikens *målområde 7: Kontroll, inflytande och delaktighet*. Målområdet betonar att människors möjlighet att påverka sina livsvillkor och delta i samhällsprocesser är en viktig förutsättning för god och jämlik hälsa. För unga är upplevelsen av att bli lyssnade på, att kunna påverka frågor som rör deras vardag särskilt betydelsefull, både ur ett demokratiskt och folkhälsopolitiskt perspektiv (Folkhälsomyndigheten, 2025).

Mot denna bakgrund initierades projektet YOUNG, en metodutvecklande satsning där ungdomar ges möjlighet att aktivt bidra till analys och lösningar på samhällsutmaningar som rör deras livsvillkor. Projektet utgår från antagandet att unga besitter viktig kunskap om "sin egen vardag" och att deras perspektiv kan bidra till mer relevanta och hållbara lösningar.

YOUNG bygger på ett utmaningsdrivet arbetssätt där unga deltar i hela processen – från att formulera problem till att utveckla och testa lösningar. Syftet är både att stärka ungdomars delaktighet och att utveckla en skalbar metod för ungdomsinvolvering i regionalt utvecklings- och folkhälsoarbete. Målet har också varit att utveckla metoder som bidrar till ett mer samlat och integrerat arbete över olika folkhälsoområden (Region Västernorrland, 2025).

Sammantaget kan YOUNG förstås som ett initiativ som förenar ambitionen att stärka ungas inflytande med utvecklingen av nya arbetssätt för att hantera komplexa samhällsutmaningar. Genom att kombinera ungdomsdriven innovation, samverkan mellan olika samhällsaktörer skapas förutsättningar för både organisatoriskt lärande och konkreta lösningar med potential att bidra till långsiktig social hållbarhet.

1.3 Om utvärderings- och följeforskningsuppdraget

Utvärderingen och följeforskningen är genomförd på uppdrag av Region Västernorrland under perioden maj 2025 till februari 2026.

Uppdraget har haft karaktären av en lärande och verksamhetsnära utvärdering, där projektets utveckling följts kontinuerligt under genomförandet. Syftet har varit att både bidra till projektets löpande lärande och att generera kunskap om metodens genomförande, resultat och potential för vidare tillämpning.

Följeforskningen har därmed haft två kompletterande funktioner. Dels en formativ funktion, där analys och återkoppling löpande har haft till syfte att bidra till reflektion, kvalitetssäkring och metodutveckling under projektets gång. Dels en summativ funktion, där projektets samlade resultat, erfarenheter och effekter analyseras i efterhand.

En central fråga i utvärderingen har varit i vilken utsträckning arbetssättet bidrar till ökat ungdomsinflytande samt om metoden har potential att utvecklas till en skalbar modell för att möta komplexa samhällsutmaningar, särskilt i relation till ungas livsvillkor och hälsa.

1.3.1 Metodologisk ansats

Utvärderingen har genomförts med en etnografisk ansats samt med en *mixed methods*-ansats, där kvalitativa och kvantitativa datakällor kombinerats för att skapa en bred och fördjupad förståelse av projektets genomförande och effekter.

Arbetet har haft en tydlig etnografisk orientering, vilket innebär att särskild vikt lagts vid att fånga deltagarnas erfarenheter, perspektiv och upplevelser i nära anslutning till projektets aktiviteter och processer.

Den etnografiska ansatsen har inneburit att utvärderingen i hög grad har baserats på deltagarnas berättelser, observationer av projektets aktiviteter samt analyser av hur arbetssättet omsatts i praktiken. Genom denna metod har det varit möjligt att fånga både explicita erfarenheter och mer subtila processer, såsom hur relationer, lärande och samverkan utvecklats över tid.

För att stärka analysens tillförlitlighet har utvärderingen arbetat med triangulering, där flera olika datakällor och metoder kombinerats. Genom att jämföra och integrera information från intervjuer, observationer, enkätdata och projektets dokumentation har det varit möjligt att identifiera återkommande mönster och skapa en mer robust bild av projektets utveckling och resultat.

1.3.2 Datainsamling

Datainsamlingen har genomförts i flera steg och har omfattat både kvalitativa och kvantitativa metoder.

Observationer och intervjuer

En central del av utvärderingen har bestått av fältarbete, där projektets aktiviteter följts genom observationer och djupintervjuer. Observationer har genomförts vid nästan samtliga aktiviteter med ungdomar och inspiratörsnätverket.

Intervjuer har genomförts med flera olika grupper av aktörer, däribland deltagande ungdomar, projektmedarbetare samt representanter i inspiratörsnätverket och besökare på slutkonferensen. Intervjuerna har i huvudsak varit semistrukturerade, vilket möjliggör utrymme för deltagarna att utveckla sina resonemang. I några fall har ungdomar intervjuats vid flera tillfällen under projektets gång, vilket har gjort det möjligt att följa deras erfarenheter och idéutveckling över tid.

Enkätundersökningar

För att komplettera de kvalitativa metoderna genomfördes två webbaserade enkätundersökningar riktade till deltagande ungdomar. Den första enkäten fungerade som en nollmätning och genomfördes i början av projektet, medan den andra genomfördes i slutet av projektperioden för att fånga förändringar i deltagarnas upplevelser och erfarenheter.

Enkäterna fokuserade bland annat på frågor om upplevd delaktighet och inflytande, kunskapsutveckling inom projektets tematiska områden, tillit till samhällsinstitutioner, upplevelser av meningsfullhet samt upplevd kompetens att påverka samhällsfrågor. Enkätdata har analyserats statistiskt med hjälp av analysverktyg såsom SPSS och Excel.

1.3.4 Dialog och lärande under projektets gång

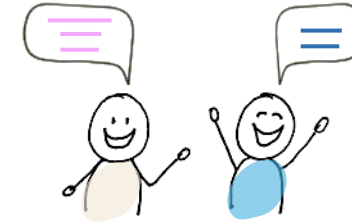
Som en del av den formativa följeforskningen har regelbundna avstämningar genomförts med projektgruppen. Dessa möten har haft karaktären av lärandemoment där preliminära observationer och insikter diskuterats. Syftet har varit att bidra till reflektion, kvalitetssäkring och metodutveckling under projektets gång.

1.3.5 Analys

Det insamlade materialet har analyserats genom en kombination av kvalitativa och kvantitativa analysmetoder. I analysen har särskild vikt lagts vid att identifiera mönster i deltagarnas erfarenheter och i projektets genomförande. Ett abduktivt analysförhållningssätt har tillämpats, där empiriska observationer och teoretiska perspektiv växelvis har använts för att utveckla förståelsen av resultaten.

Analysen har även inspirerats av förändringsteoretiska modeller, där sambanden mellan resurser, aktiviteter, prestationer, effekter och samhälllig nytta analyseras. Detta perspektiv har gjort det möjligt att belysa hur projektets olika aktiviteter kan relateras till de resultat och effekter som identifierats.

Vidare har materialet analyserats på flera nivåer – mikro-, meso- och makronivå – för att synliggöra hur projektets resultat kan förstås både utifrån deltagarnas erfarenheter, ur ett organisatoriskt perspektiv och i relation till bredare samhälleliga sammanhang.

1.4 Läsanvisningar

Vi rekommenderar läsaren att ta del av rapporten i sin helhet. Men för den otålige läsaren, rekommenderar vi att åtminstone ta del av sammanfattningen samt det avslutande kapitlet *Slutsatser och rekommendationer*.

De citat som används i rapporten är representativa för vad flera av de intervjuade har uttryckt eller exemplifierar situationer som beskrivits av flera. I några av citaten har vi ändrat ordföljd eller lagt till stödord för att citaten ska bli förståeliga. Det handlar enbart om justeringar av det språkliga innehållet.

Majoriteten av citaten i rapporten återges i originalform. I vissa fall har citaten kortats ned för att förbättra läsbarheten eller för att fokusera på de delar som är mest relevanta i sammanhanget. När text har utelämnats markeras detta med hakparenteser: [...].

1.4.1 Begreppsordlista

Process, metod och arbetssätt

I rapporten används begreppen *process*, *metod* och *arbetssätt* för att beskriva olika delar av hur arbetet genomförts. Med *process* avses det övergripande förloppet över tid, medan *arbetssätt* syftar på mer konkreta tillvägagångssätt och aktiviteter som använts i arbetet.

Med *metod* avses ett strukturerat och systematiskt arbetssätt som används för att uppnå ett visst syfte och som i princip kan tillämpas även i andra sammanhang.

Region Västernorrland

I de sammanhang där vi syftar till verksamheten/organisationen används begreppet "Region Västernorrland". I de sammanhang där vi syftar till den geografiska regionen används antingen "länet" eller "Västernorrlands län".

Slutkonferens

Begreppet slutkonferens används för att beskriva den avslutande träff där YOUNGs resultat och erfarenheter presenterades och diskuterades den 12 december 2025.

SRHR

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

YOUNGs projektgrupp

Projektgruppen omfattas av folkhälsostategerna Camilla Skoglund, Linda Olovsson, Moa Magnusson (enheten för folkhälsa) och samordnare för social hållbarhet Sandra Åslin (enheten för miljö och hållbarhet). Samtliga verksamma vid Regional utveckling i Region Västernorrland.

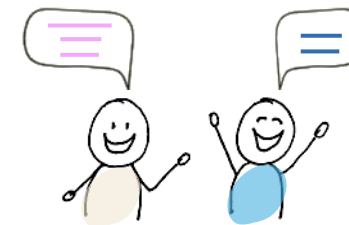
1.4.2 Att tolka resultaten i diagrammen

Observera att resultaten i diagrammen baseras på en relativt liten grupp (22 deltagare besvarade startenkäten och 18 deltagare besvarade den uppföljande enkäten). De skillnader som redovisas ligger inom den statistiska felmarginalen och kan inte betraktas som statistiskt säkerställda. Resultaten bör därför främst tolkas som indikativa, det vill säga som en möjlig riktning snarare än exakta mått på förändring.

Samtidigt stärks tolkningen av att liknande mönster och beskrivningar återkommer i de kvalitativa intervjuerna. De erfarenheter och reflektioner som deltagarna uttrycker i intervjuerna ligger i linje med de förändringar som antyds i enkätresultaten. Denna överensstämmelse mellan kvantitativa och kvalitativa data bidrar till att ge resultaten en ökad analytisk tillförlitlighet.

1.4.3 Urval exempel

Samtliga deltagare har genomfört ett omfattande och engagerat arbete och utvecklat ett stort antal intressanta och relevanta idéer. I rapporten eftersträvas att ge en bild av bredden i de frågor och lösningar som arbetats fram. Av utrymmesskäl är det dock inte möjligt att i detalj redogöra för samtliga 21 deltagares insatser. De exempel som presenteras utgör därför ett urval av de idéer och initiativ som utvecklats under projektets gång. Urvalet innebär ingen värdering av enskilda deltagares arbete. Samtliga insatser bedöms ha samma betydelse och dignitet inom projektet. Urvalet har i stället gjorts för att illustrera variationen i de problemområden, perspektiv och lösningsförslag som ungdomarna har arbetat med.

2. Om målgruppen och inspiratörsnätverket

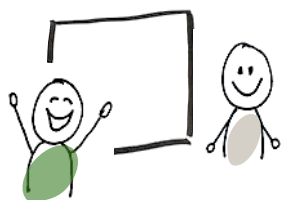
2.1 Om målgruppen

2.1.1 Projektets målgruppsambition

YOUNG riktar sig till ungdomar i gymnasieåldern (cirka 16–19 år) i Västernorrland. Ambitionen har varit att nå en representativ grupp unga som tillsammans speglar länets geografiska, sociala och erfarenhetsmässiga mångfald.

Projektet har eftersträvat att få en bredd av perspektiv genom att inkludera unga från olika skolprogram, från både stad, mindre orter och landsbygd samt med varierande bakgrund avseende könsidentitet, etnisk tillhörighet, funktionsvariation och hbtqi-identitet.

Deltagandet i YOUNG bygger på aktiv medverkan i en gemensam läroprocess där ungdomarna utforskar, analyserar och utvecklar lösningsidéer kopplade till projektets teman. Det är deltagandet i processen – inte prestation eller färdigt resultat – som ligger till grund för medverkan. Som erkännande för deltagarnas tid och engagemang erhåller varje deltagare ett stipendium om 5 000 kronor efter avslutat och aktivt deltagande.

2.1.2 Om YOUNGs deltagare

Totalt antogs 22 deltagare till projektet. Av dessa har 21 ungdomar deltagit och fullföljt hela processen.

Två tredjedelar (67 %) av deltagarna är tjejer och en tredjedel (33 %) är killar.

Deltagarna kommer från fem av Västernorrlands sju kommuner: Härnösand, Kramfors, Sundsvall, Timrå, och Örnsköldsvik.

Deltagargruppen rymmer en stor bredd av uppväxtvillkor och erfarenheter.

Intresseområden

Samtliga av projektets sakområden samlade ett tydligt intresse bland deltagarna, med särskilt stort engagemang inom psykisk hälsa, jämställdhet och våldsförebyggande frågor.

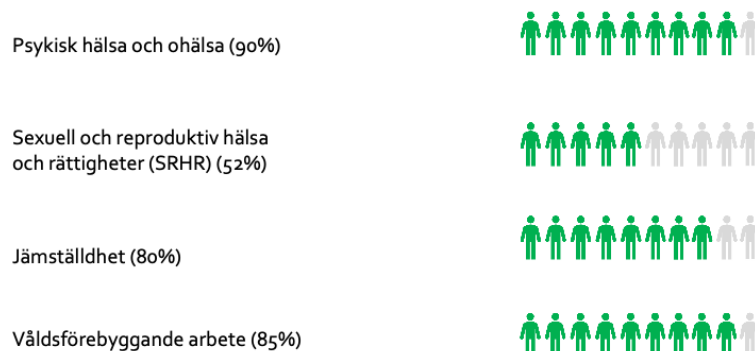

Illustration 2.1. Jag är intresserad av området... Andel deltagare som uppgett att påståendet stämmer ganska mycket samt stämmer jättemycket. Enkäten besvarades i samband med projektets start.

Tidigare samhällsengagemang

Bland deltagarna finns både de som redan är engagerade i samhällsfrågor och de som inte tidigare tagit plats i sådana sammanhang. Bland enkätsvaren framkommer det exempelvis att nästan 4 av 10 (38 %) av deltagarna uppger att de tidigare (före YOUNG) varit *aktiva i att försöka förändra något i samhället* (t ex i kommun, skola eller förening).

Bredden gällande tidigare erfarenheter illustreras av följande tre deltagarcitat :

“Vi verkar vara flera som länge burit på tankar och velat göra någonting, men som inte haft någon chans eller något sammanhang att kunna göra det.”

“Jag har känt väldigt många gånger att det är svårt att kunna påverka och vara med och göra skillnad. Det är så många som vill saker och det finns inte så många som orkar lyssna.”

“Jag har alltid varit ganska engagerad. Jag känner att jag vill göra saker, jag vill göra någonting och få utlopp för mina åsikter och liksom vad jag känner och tycker kring olika saker. Det kändes som en bra möjlighet att vara med i YOUNG. Då känns det dumt att inte ta chansen att prova på, för jag har tidigare jobbat med ungdomsdemokrati för kommunen.”

Se även avsnitt 3.1, där det presenteras mer om hur ungdomarna både före och efter projektet förhåller sig till framtiden, litar på svenska myndigheter.

Bilden av Region Västernorrland

Nästan åtta av tio (76 %) av deltagarna uppger att de *kände till Region Västernorrland innan de sökte till YOUNG*.

Utifrån enkätsvaren tycks deras kännedom i första hand vara kopplad till Region Västernorrlands kärnuppdrag, framför allt hälso- och sjukvården. Flera beskriver att de mött Region Västernorrland genom egna vårdkontakter, exempelvis via sjukhusbesök eller psykiatrisk vård. Andra nämner skolan, prao eller familjemedlemmar som arbetar inom Region Västernorrlands verksamheter som ingångar till kunskap om organisationen. Några deltagare refererar även mer generellt till att Region Västernorrland ansvarar för samhällsfunktioner som sjukvård och kollektivtrafik i länet.

2.2 Om inspiratörsnätverket

Inspiratörsnätverket är ett brett nätverk (sammansatt för YOUNG-projektet) av inspiratörer från offentlig sektor, civilsamhälle, akademi och näringsliv. Nätverket har fungerat som kunskapsresurs, bollplank och potentiell brygga mellan ungdomarnas idéer och aktörer med möjlighet att implementera eller vidareutveckla dem (vilket de också gjort under projektet).

Inspiratörsnätverket utgjordes av ett trettiotal personer med olika professionella bakgrunder och kompetenser, se illustrationen på nästa sida. Representanter fanns bland annat från:

- kommuner och Region Västernorrland
- Länsstyrelsen och Polisen
- universitet och innovationsstödjande aktörer
- civilsamhällesorganisationer och rättighetsorganisationer
- kultursektor och kreativa näringar
- entreprenörskap och näringsliv.

Flertalet inspiratörer tillfrågades och tackade ja till medverkan i början av projektet och vissa inspiratörer tillkom under projektets gång. Premissen för medverkan var att ungdomarna i YOUNG, utifrån sina behov och projektidéer, själva kunde ta kontakt med inspiratörerna för rådgivning, bollning eller fördjupning. Nätverket var således behovsstyrt snarare än obligatoriskt; vilka inspiratörer som blev aktuella var avhängt vilka teman och lösningsförslag ungdomarna valde att arbeta vidare med.

Under projektets gång arbetade projektgruppen aktivt med att hålla nätverket informerat och engagerat. Bland annat genomfördes inspiratörlunchträffar där projektets utveckling presenterades och dialog fördes kring hur nätverket bäst kunde stötta ungdomarnas arbete. Därtill skickades löpande digital information för att hålla inspiratörerna uppdaterade kring processens progression.

3. Resultat – Vad har
YOUNG lett till?

3

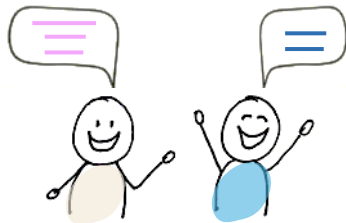
3.1 Effekter för deltagande ungdomar

En central ambition i YOUNG är att bidra till individuell utveckling och kapacitetsbyggande hos deltagande ungdomar. Enligt projektplanen ska deltagandet i en strukturerad lärprocess ge unga möjlighet att stärka sin framtidstro samt utveckla kunskaper, förmågor och nätverk för ökad delaktighet, inflytande och idéutveckling. I detta avsnitt analyseras hur dessa ambitioner har realiserats, med stöd i deltagarintervjuer, deltagarnas enkätsvar samt deltagarnas presentationer.

Resultaten visar på tre sammanhängande effekter:

- Stärkt upplevelse av handlingsutrymme, kunskaper och förmågor att kunna påverka
- Utvecklade kunskaper och förmågor inom analys, idéutveckling och kommunikation
- Fördjupad upplevelse av meningsfullhet och framtidstro

Samtliga citat i kapitel 3.1 kommer från YOUNGs deltagare.

3.1.1 Från engagemang till upplevd påverkan

Flera deltagare beskriver, i linje med citatet nedan, att de redan före YOUNG bar på ett samhällsengagemang eller en vilja att påverka, men att de saknat en konkret plattform för att kunna omsätta detta i handling.

“Jag kände väl att det var ett perfekt tillfälle att ta tillvara på. Jag har alltid liksom velat påverka och jag har haft mycket tankar om förändring i samhället och så, men det har aldrig funnits någon plats att uttrycka det på för ingen lyssnar liksom, men då kände jag att då kan man ju ta tillvara på den möjligheten [i YOUNG] och då kanske det är någon som lyssnar.”

Mot denna bakgrund har YOUNG fungerat som en strukturerad arena för delaktighet. Genom att arbeta med egna idéer, delta i dialoger med projektets föreläsare och inspiratörsnätverket samt på slutkonferensen har deltagarna fått konkret erfarenhet av att deras perspektiv tas på allvar. Likaså lyfte de deltagare som deltog på Jämställdhetskonferensen i Kramfors och på Region Västernorrlands Här och nu-webbinarium att deras perspektiv tagits på allvar.

Flera intervjuer vittnar om en förflyttning i hur deltagarna upplever relationen mellan unga och beslutsfattare. En deltagare beskriver att hon blev “lite chockad” över hur intresserade vuxna faktiskt var av att lyssna och att hon tidigare upplevt att det är svårt att nå fram och att få verkligen lyssnar på ungdomar – en bild som nu delvis utmanats.

Även de externa föreläsarna på YOUNG-passen har haft betydelse för upplevelsen av handlingsmöjlighet. En deltagare beskriver sin reaktion efter en föreläsning med Amanda Oxell från Tjejjonen på följande sätt:

“Amandas föreläsning var väldigt givande för att jag har känt väldigt många gånger att det är svårt att kunna påverka och vara med och göra skillnad. Det är så många som vill saker och det finns inte så många som orkar lyssna och det är liksom... det krävs så mycket för att det ska ske på många områden. Sen så pratade hon om hur hon hade tagit sig fram och tryckte på att det faktiskt verkligen gick att få sin röst hörd och göra skillnad. Och med konkreta exempel. Det tyckte jag kändes särskilt... ‘kan hon så kan väl jag också kanske’. Även om det är svårt. Jag kanske inte ska ge upp än ändå.”

En annan deltagare uttrycker en liknande insikt:

“Jag tar med mig från YOUNG att man inte behöver vara en ‘jättestor människa’ för att kunna göra skillnad. Man behöver inte vara känd, ha utbildning eller vara vuxen för att kunna göra skillnad.”

Citatet illustrerar en ökad tilltro till den egna förmågan att agera och påverka. Det handlar inte enbart om inspiration i stunden, utan om en konkret omförhandling av föreställningar kring vem som har legitimitet att driva förändring. Föreställningen att inflytande kräver ålder, position eller formell kompetens utmanas och ersätts av en mer inkluderande syn på handlingsutrymme.

Den kvalitativa bilden bekräftas tydligt av enkätresultaten. Efter genomfört deltagande uppger (se även diagram 3.1):

- 94 % att deras idé har tagits på allvar
- 95 % att deras möjligheter att påverka samhället har ökat genom YOUNG
- 88 % att de har kommit fram till en lösning (idé) som kan göra skillnad.

Att över nio av tio deltagare upplever att deras idé tagits på allvar visar på att deltagarna upplever att de blivit bekräftade och tagna på allvar. Samtidigt är det viktigt att sätta resultaten i sitt sammanhang. Flera av de intervjuade ungdomarna beskriver att de tidigare haft begränsade möjligheter att göra sin röst hörd eller delta i sammanhang där deras perspektiv efterfrågats. För många har det därför inte varit självklart att bli tagna på allvar eller att uppleva att de faktiskt kan påverka. Att en så stor andel nu uppger att deras idéer har tagits på allvar och att deras möjlighet att påverka har ökat kan därför ses som ett mycket gott betyg till projektet – det tyder på att YOUNG har skapat en arena där unga fått ett reellt utrymme att uttrycka sig och bli lyssnade på.

Flera av de problemformuleringar som deltagarna själva har synliggjort genom sina identifierade områden de arbetar med och genom diskussionerna i Photovoice visar på det som folkhälsopolitikens målområde 7 lyfter som ett problem för folkhälsan, där avsaknaden av reell möjlighet att kunna påverka sin situation och bli lyssnad på inverkar negativt (oavsett om det handlar om hemmasittande och skolfrånvaro, destruktiva relationer, normtryck eller bristande samtal om utsatthet återkommer erfarenheter av begränsat handlingsutrymme, låg grad av inflytande och bristande respons från vuxenvärld och institutioner). Genom att skapa en arena där unga får formulera problem, utveckla lösningar och möta beslutsfattare på mer jämberdiga villkor, stärks upplevelsen av kontroll och delaktighet – faktorer som i ett folkhälsoperspektiv är centrala för både välbefinnande och långsiktig hälsoutveckling.

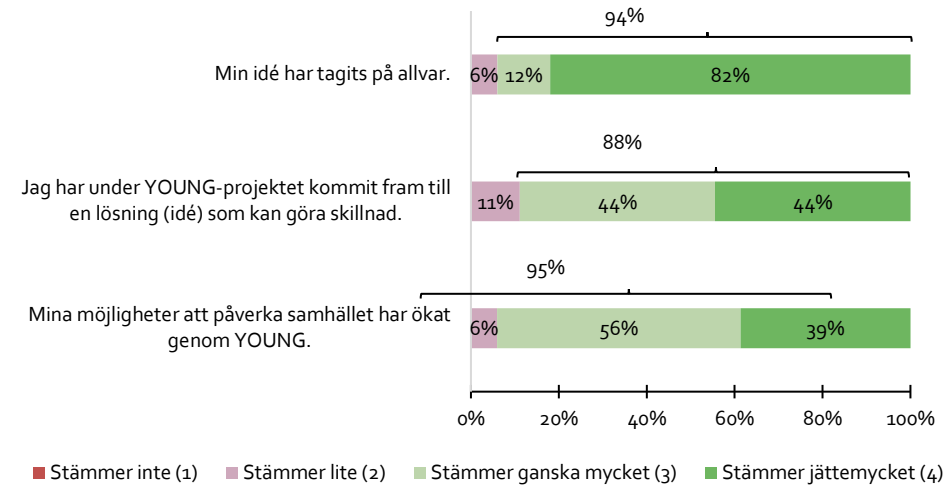

Diagram 3.1. Under min medverkan i YOUNG har min idé tagits på allvar. Jag har under YOUNG-projektet kommit fram till en lösning som kan göra skillnad. Mina möjligheter att påverka samhället har ökat genom YOUNG. Frågorna besvarades efter genomfört deltagande i YOUNG.

3.1.2 Utvecklade kunskaper och förmågor

En central målsättning i projektplanen är att deltagande ungdomar genom en strukturerad lärprocess ska utveckla kunskaper och förmågor kopplade till analys, problemlösning, idéutveckling och delaktighet. Resultaten visar att YOUNG har bidragit till en sådan utveckling för deltagarna.

Analys och problemlösning

De tydligaste kvantitativa förändringarna återfinns inom **analys- och problemlösning**. Andelen som instämmer i påståendet *Jag är bra på att analysera och reflektera* ökar från 86 % före deltagandet till 95 % efter. En ökning ses även i självskattad problemlösning, där andelen som instämmer stiger från 81 till 88 %. Dessa ökningarna indikerar att deltagandet har bidragit till att stärka deltagarnas upplevelse av sin kognitiva och analytiska kapacitet.

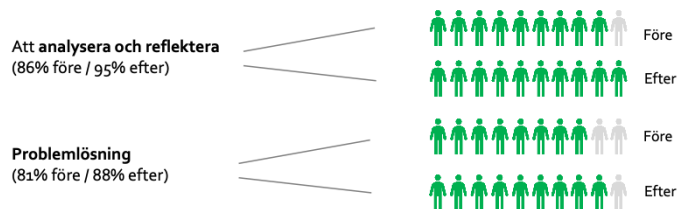

Illustration 3.2. Jag är bra på att analysera och reflektera respektive Jag är bra på problemlösning. Enkäten besvarades vid projektstart respektive i slutet av projektet.

I intervjuerna beskriver flera deltagare hur metoderna *Kartan – En dag i livet* och *Photovoice (två övningar som används i projektet)* bidrog till att synliggöra samband mellan individuella erfarenheter och strukturella villkor. Genom att formulera problem, diskutera dem gemensamt och konkretisera lösningsförslag har deltagarna haft möjlighet att träna sin förmåga att systematiskt analysera komplexa samhällsutmaningar.

Kommunikativ trygghet och uttrycksförmåga

Andelen som instämmer i påståendet *Jag vågar säga vad jag tycker* ökar från 81 % före deltagandet till 89 % efter. Även om ökningen är måttlig, sker den från en redan relativt hög utgångsnivå och bör därför betraktas som betydelsefull.

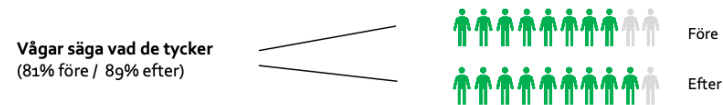

Illustration 3.3. Jag vågar säga vad jag tycker. Enkäten besvarades vid projektstart respektive i slutet av projektet.

Intervjuerna ger ytterligare kontext till denna förändring. Flera deltagare beskriver hur de genom att presentera sina idéer, delta i diskussioner och möta olika aktörer utvecklat en större trygghet i att uttrycka sina perspektiv. En deltagare uttrycker att hon genom projektet fått mod att tro på sin idé och våga stå för den offentligt. Förflyttningen i självskattning kan visa på en förstärkt kommunikativ handlingsförmåga.

Innovativ förmåga och kreativitet

Självskattningen av förmågan att **se innovativa lösningar** uppvisar en stabil totalnivå, där andelen som instämmer (sammanslagning av "stämmer ganska mycket" och "stämmer jättemycket") är 66 % före deltagandet och 67 % efter. Samtidigt sker en intern förflyttning inom den positiva gruppen, där andelen som instämmer i högsta grad ("stämmer jättemycket") fördubblas från 14 till 28 %.

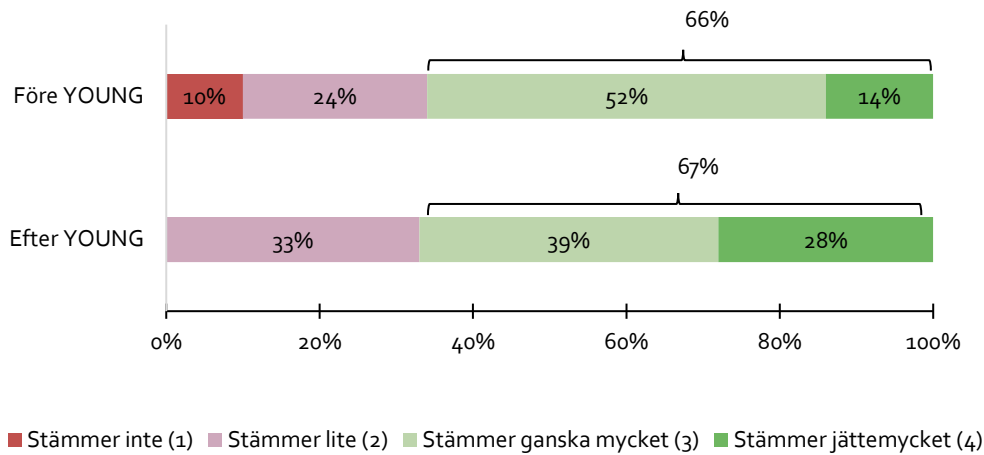

Diagram 3.4. Jag är en bra på att se innovativa lösningar (lösa saker på ett nytt sätt). Enkäten besvarades vid projektstart respektive i slutet av projektet.

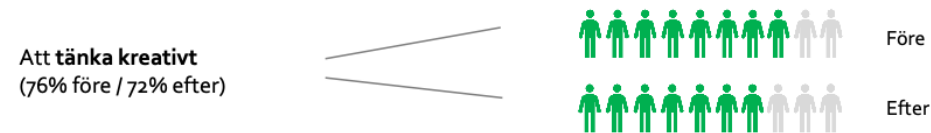

Illustration 3.5. Jag är bra på att tänka kreativt. Enkäten besvarades vid projektstart respektive i slutet av projektet.

Denna förändring tyder på att en del deltagare utvecklat en **starkare tilltro till sin innovativa kapacitet**, även om totalnivån är relativt oförändrad. Intervjuerna visar att flera upplevt att de genom föreläsningar, dialoger med andra deltagare och projektgruppen samt genom användningen av stödmaterial som projektgruppen tillhandahållit, som exempelvis Innovationsguidens mallar för att definiera en utmaning eller konkretisera en idé, har de kunnat konkretisera sina tankar till mer genomarbetade koncept.

När det gäller **självskattad kreativitet** är resultaten relativt stabila över tid. Andelen som instämmer i påståendet "Jag är bra på att tänka kreativt" uppgår till 76 % före deltagandet och 72 % efter (se illustration 3.5). Den marginella minskningen kan tolkas som en mer nyanserad självbedömning efter att deltagarna fått konkret erfarenhet av kreativt arbete i praktiken. En möjlig förklaring kan också vara gruppens sammansättning. Samtliga deltagare har under projektets gång visat på en hög grad av kreativitet, analytisk förmåga och förmåga att nyansera resonemang. I såväl *Photovoice*-diskussionerna som i arbetet med de egna idéerna har ungdomarna varit verbala, reflekterande och genererat flera alternativa lösningsspår parallellt. Flera har dessutom vägt mellan olika koncept innan de landat i ett slutligt förslag. I en sådan kontext, där den kollektiva nivån av kreativitet är hög, kan den egna förmågan komma att bedömas i relation till andras prestationer. Det är därför inte förvånande att självskattningen minskat marginellt efter projektet.

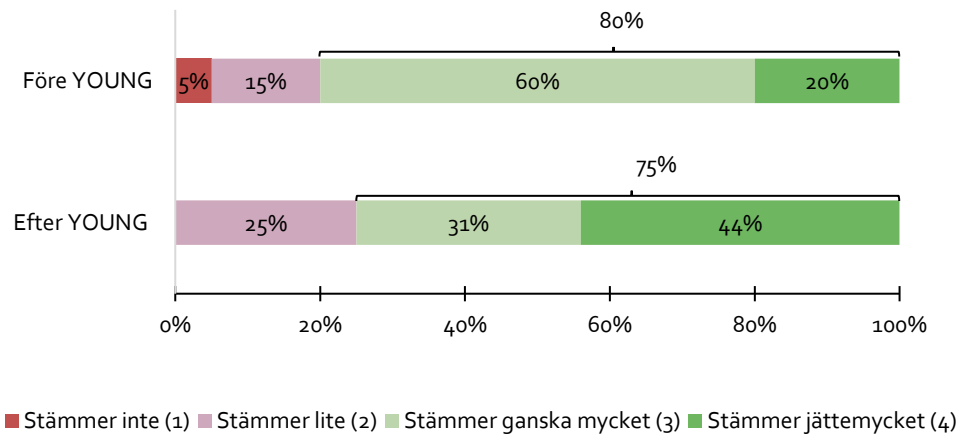

Diagram 3.6. Jag är en bra projektledare. Enkäten besvarades vid projektstart respektive i slutet av projektet.

Fördjupad självförståelse genom projektarbete

När det gäller **självskattningen av projektledarförmåga** minskar andelen som instämmer i påståendet "Jag är en bra projektledare" marginellt från 80 % före deltagandet till 75 % efter. Samtidigt sker en förflyttning från svarsalternativet "stämmer ganska mycket" till "stämmer jättemycket" och andelen som helt avvisar påståendet försvinner, se diagram 3.6.

Denna förflyttning kan tolkas som en mer reflekterad självbedömning efter att ha genomfört ett konkret projekt. Flera deltagare beskriver i intervjuerna hur de under processens gång blivit mer medvetna om komplexiteten i att driva idé och utvecklingsarbete, vikten av planering och betydelsen av stöd från handledare och nätverk. Resultatet skulle kunna ses som ett uttryck för fördjupad förståelse snarare än minskad tilltro.

I likhet med resultaten kring kreativitet är denna marginella nedgång inte oväntad. Under projektets gång har deltagarna fått erfara vad projektledning faktiskt innebär i praktiken: att formulera en genomförbar idé, sätta delmål, hantera osäkerhet, förhålla sig till deadlines och samtidigt navigera i dialog med externa aktörer. Denna konkreta erfarenhet tenderar att nyansera den egna självbilden.

Det är också relevant att beakta gruppens sammansättning. Deltagarna har genomgående visat hög ambitionsnivå, ansvarstagande och analytisk kapacitet. I en sådan miljö kan den egna förmågan komma att bedömas i relation till andras prestationer. Att leda sitt eget projekt parallellt med att ta del av andras välutvecklade koncept kan bidra till en ökad självkritik och en mer återhållsam självskattning. Den lilla förflyttningen bör därför inte tolkas som en faktisk försvagning av projektledarförmågan, utan snarare som ett uttryck för ökad medvetenhet om vad ledarskap i praktiken kräver.

3.1.3 Erfarenhetsbaserad agens och identitetsförskjutning

En tydlig effekt rör hur **deltagarnas förståelse av sina egna erfarenheter** har förändrats. Flera beskriver hur erfarenheter som tidigare upplevts som privata eller isolerade har fått en ny betydelse när de satts in i ett bredare samhälleligt sammanhang.

Ett återkommande drag i flera av deltagarnas lösningsförslag är just denna förflyttning från individuella erfarenheter till strukturell analys. Deltagarna utgår ofta från egna erfarenheter av utsatthet, bristande bemötande eller samhällssystem som inte fungerat, men använder dessa som utgångspunkt för att synliggöra underliggande strukturella brister i samhällssystemet. De egna erfarenheterna blir därmed inte enbart personliga berättelser utan empiriska ingångar till att identifiera mönster i hur institutioner, normer och organisatoriska system fungerar.

Flera av idéerna visar hur deltagarna gör denna analytiska förflyttning. De beskriver problem i termer av systemnivåer och formulerar åtgärder som kan riktas mot strategisk, taktisk och operativ nivå – exempelvis förändrade arbetssätt i verksamheter, kunskapshöjande insatser eller nya former av stöd. Det innebär att individuella erfarenheter översätts till förslag på strukturella förändringar.

En deltagare som arbetat med frågor kopplade till destruktiva relationer beskriver hur projektet gett henne möjlighet att använda en svår livserfarenhet i ett sammanhang där den kan bidra till förändring. I sin presentation på slutkonferensen uttrycker hon att hon "tar med sig modet att tro på sin idé och tryggheten i att veta att hon inte behöver göra allting själv". Formuleringen speglar hur den egna erfarenheten har fått en ny funktion – från något privat till en drivkraft i ett gemensamt förändringsarbete.

En annan deltagare beskriver hur arbetet med metodövningarna och möjligheten att formulera och dela sina erfarenheter i grupp upplevdes som delvis läkande. Hon uttrycker att processen varit "lite läkande" och att hon insett att hon "kan göra någonting åt det".

Detta sätt att formulera problem kan även förstås i relation till den kritik som Wendy Brown (2015) riktar mot hur samhälleliga problem ofta individualiseras. Brown beskriver hur ansvar för sociala problem i allt större utsträckning läggs på individers värderingar, val och moral, samtidigt som betydelsen av ekonomiska, sociala och politiska strukturer riskerar att hamna i skymundan. Ur ett sådant perspektiv blir det centralt att inte enbart arbeta med normer och individuella förhållningssätt, utan också uppmärksamma de strukturella villkor som formar människors handlingsutrymme. Flera av ungdomarnas analyser rör sig i denna riktning. Genom att utgå från egna erfarenheter synliggör de hur problem som ofta förstås som individuella i själva verket hänger samman med institutionella begränsningar, ojämlika resurser och brister i samordning mellan olika samhällsaktörer.

3.1.4 Framtidstro, tillit och samhällelig orientering

Resultaten visar en förändring i deltagarnas framtidstro och i deras relation till samhälleliga institutioner. Efter deltagandet i YOUNG uppger en större andel att de *känner sig hoppfulla inför framtiden*. Andelen som instämmer *ganska mycket* eller *jättemycket* i påståendet ökar från 45 % vid projektstart till 61 % efter (se diagram 3.7 på nästa sida).

Framtidstro framträder i materialet inte enbart som en känslomässig optimism, utan också som en förändrad bild av samhällets mottaglighet för ungas perspektiv. Flera deltagare beskriver hur deras syn på vuxenvärlden och beslutsfattare har nyanserats genom projektet. En deltagare uttrycker:

"Bara man ger sig f-n på det så går det ändå. Och att folk är ganska mycket mer intresserade av vad ungdomar faktiskt tycker och deras input än vad man kanske tror. [...] Jag tycker i alla fall det verkar som det. Det har ändrat min bild – mina fördomar."

Även ett utökat kontaktnät framträder som en del av denna förändring. Några deltagare beskriver att projektet har gett dem en tydligare bild av vilka aktörer som arbetar med olika samhällsfrågor och hur man kan ta kontakt med dem:

"Nu vet man exakt vem man ska kontakta."

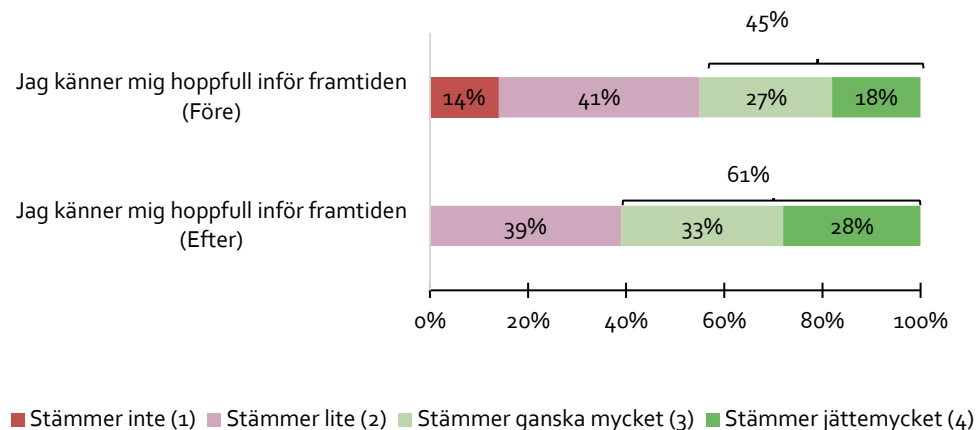

Diagram 3.7. Jag känner mig hoppfull inför framtiden. Enkäten besvarades vid projektstart respektive i slutet av projektet.

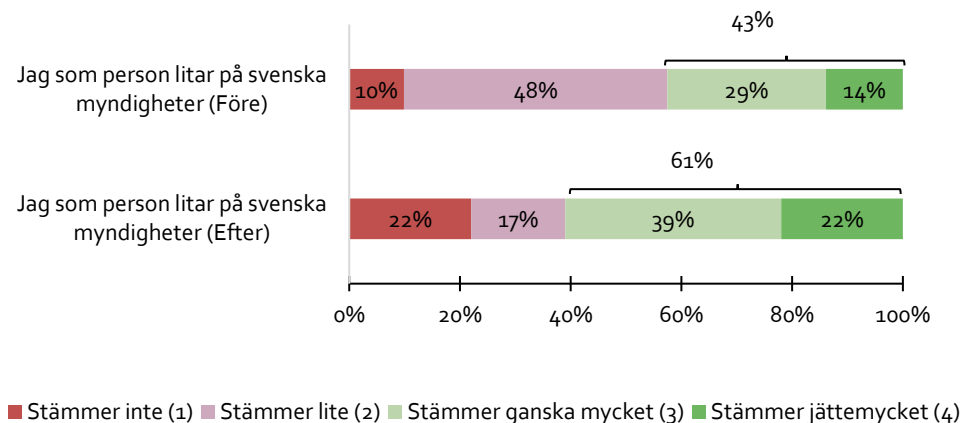

Diagram 3.8. Jag som person litar på svenska myndigheter. Enkäten besvarades vid projektstart respektive i slutet av projektet.

Denna typ av erfarenhet tycks bidra till en ökad orientering i hur samhällssystemet fungerar. Att veta vilka aktörer som ansvarar för olika frågor och hur beslutsvägar ser ut innebär för flera deltagare en mer konkret förståelse av hur samhällsförändring kan ske.

En liknande förändring kan även ses i resultaten kring **tillit till samhälleliga institutioner**. Andelen deltagare som instämmer *ganska mycket* eller *jättemycket* i påståendet "Jag som person litar på svenska myndigheter" ökar från 43 % före YOUNG till 61 % efter (se diagram 3.8).

Samtidigt ökar även andelen som inte instämmer, från 10 % före deltagandet till 22 % efter. Detta kan tolkas som att deltagarna genom diskussioner och erfarenhetsutbyten också blivit mer medvetna om situationer där samhällssystem inte fungerar som avsett. I detta perspektiv kan förändringen förstås som en mer nyanserad och erfarenhetsbaserad syn på samhälleliga institutioner.

Resultaten tyder på att deltagandet i YOUNG inte enbart påverkat hur ungdomarna ser på sina egna möjligheter att agera, utan också hur de uppfattar samhällets mottaglighet för deras perspektiv. En ökad förståelse för hur samhällssystem fungerar, i kombination med nya kontakter och erfarenheter av dialog med beslutsfattare, tycks bidra till både ökad framtidstro och en mer reflekterad tillit till samhälleliga institutioner.

När det gäller andelen som uppger att det är **viktigt att få vara med och påverka samhället** ökar den från 76 % före deltagandet i YOUNG till 95 % efter (se diagram 3.9). Detta tyder på att YOUNG inte enbart stärker individens självförtroende, utan även förstärker normer kring demokratisk delaktighet.

Sammantaget tyder resultaten på att deltagandet i projektet har stärkt deltagarnas upplevelse av kontroll, delaktighet och möjlighet att påverka. Genom att arbeta med egna erfarenheter, analysera samhällsproblem och ta fram lösningsförslag får de en mer aktiv roll i frågor som rör deras livsvillkor. Denna typ av handlingsutrymme och delaktighet är inte bara viktig för individens utveckling, utan lyfts också i forskning och folkhälsopolitik som betydelsefull för hälsa och välbefinnande.

I ett folkhälsopolitiskt perspektiv är dessa förändringar relevanta. Enligt folkhälsopolitikens målområde 7 (Folkhälsomyndigheten, 2025) är upplevelsen av att kunna påverka sitt liv och sin omgivning en central bestämningfaktor för hälsa. Brist på kontroll och delaktighet kan påverka hälsan negativt, samtidigt som ohälsa kan minska individens upplevelse av handlingsutrymme. Flera av de teman som deltagarna arbetat med – psykisk ohälsa, våld i nära relationer, normtryck och skolfrånvaro – rymmer just denna dubbelriktade relation mellan hälsa och inflytande. Genom att stärka deltagarnas upplevelse av agens och systemförståelse kan YOUNG förstås som en insats med potentiell betydelse även ur ett preventivt folkhälsoperspektiv. Samtidigt tyder resultaten på att deltagarna genom projektet också utvecklar kunskaper och resurser som gör det lättare att orientera sig i samhällssystemet och att identifiera möjliga vägar för fortsatt engagemang.

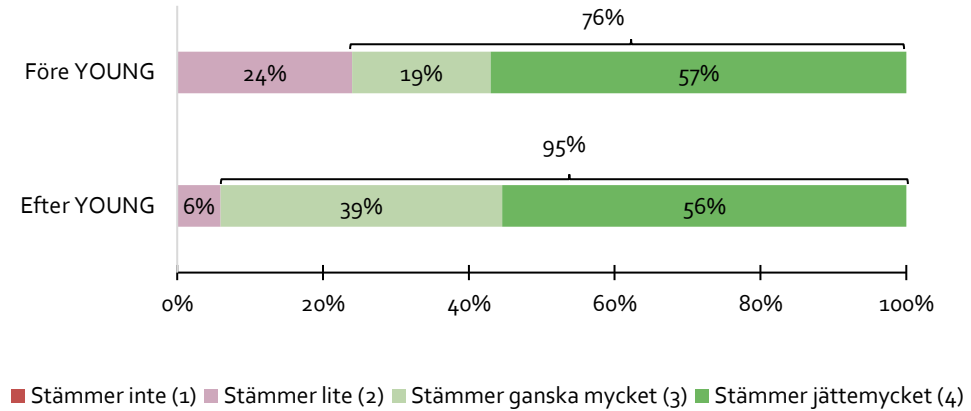

Diagram 3.9. För mig är det viktigt att få vara med och påverka samhället. Enkäten besvarades vid projektstart respektive i slutet av projektet.

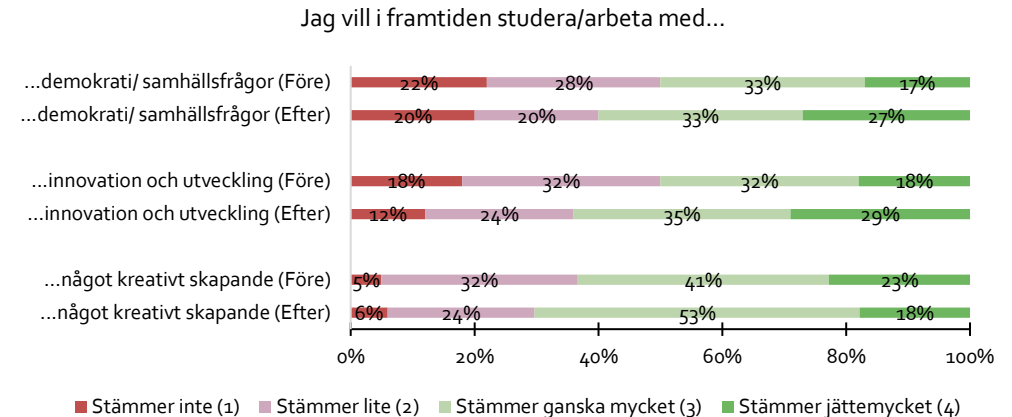

Diagram 3.10. Jag vill i framtiden studera/arbota med demokrati/samhällsfrågor. Jag vill i framtiden studera/arbota med innovation och utveckling. Jag vill i framtiden studera/arbota med något kreativt skapande. Enkäten besvarades vid projektstart respektive i slutet av projektet.

Deltagandet i YOUNG tycks ha bidragit till att deltagarna fått en tydligare orientering i hur samhällssystemet fungerar och hur man kan ta plats på olika samhällsarenor. I flera av deltagarnas beskrivningar framträder att projektet gett dem kunskap om hur idéer kan formuleras, hur samhällsproblem kan analyseras och hur man kan föra fram förslag till relevanta aktörer. Denna typ av navigationskunskap – att veta hur man går tillväga, vem man kan vända sig till och hur processer ser ut – kan vara avgörande för möjligheten att omsätta engagemang i konkret handling.

Flera deltagare beskriver också hur projektet vidgat deras föreställningar om möjliga framtidsvägar. En deltagare uttrycker exempelvis att hon blivit "*lite mer intresserad av människan*" och därför börjat överväga "*mer humanistiska utbildningsval*" som hon tidigare inte sett som aktuella. En annan deltagare beskriver en tydligare vilja att fortsätta engagera sig i frågor hon upplever som viktiga. I deltagarnas berättelser framträder därmed inte enbart en stärkt tilltro till den egna förmågan, utan också en bredare bild av vilka roller och sammanhang som kan vara möjliga att ta plats i.

Denna typ av förändring kan förstås i termer av tillgång till *socialt kapital*. Genom projektet har deltagarna inte bara utvecklat nya kunskaper och förmågor, utan också fått tillgång till nätverk, sammanhang och en ökad förståelse för hur samhällsprocesser fungerar. Tillsammans kan dessa resurser bidra till att sänka trösklarna för att delta i samhällsfrågor och att orientera sig mot utbildningar, yrken och engagemang kopplade till samhällsutveckling.

Denna förskjutning mot ett mer uttalat samhälls- och förändringsorienterat framtidsperspektiv framträder även i enkätresultaten. Jämförelsen mellan före och efter deltagande visar en viss ökning i andelen som uppger att de i framtiden vill studera eller arbeta med demokrati och samhällsfrågor, innovation och utveckling samt kreativa och samhällsrelaterade områden. Diagram 3.10 illustrerar denna utveckling och tyder på att deltagandet i YOUNG inte enbart påverkat upplevelsen av inflytande här och nu, utan också bidragit till att vidga deltagarnas föreställningar om möjliga framtidsvägar.

3.2 Effekter på metod- och organisationsnivå

Genom YOUNG har Region Västernorrland systematiskt utforskat och utvecklat nya former för ungdomsinvolvering i samhällsutveckling. Satsningen har inte enbart genererat resultat i specifika sakfrågor (ungdomarnas problembeskrivningar och lösningsförslag), utan även bidragit till metodutveckling, organisatoriskt lärande och stärkt innovationskapacitet.

Sammantaget kan följande effekter identifieras.

- Region Västernorrland har utvecklat en metod för samhällsutveckling baserad på ett utmaningsdrivet angreppssätt. Metoden tar sin utgångspunkt i komplexa samhällsutmaningar och organiserar arbetet kring gemensam problemformulering, idéutveckling samt testning och verifiering av lösningar. Vår bedömning är att metoden har hög överförbarhet och kan tillämpas inom flera verksamhetsområden och i relation till olika typer av samhällsutmaningar.

- Metoden är skalbar och adaptiv. Den kan anpassas i omfattning, deltagarantal och tidsram utan att dess grundläggande logik eller kvalitativa kärna går förlorad. Detta möjliggör såväl mindre insatser som mer långsiktiga och omfattande utvecklingsprocesser.
- YOUNG-modellen bygger på ett konsekvent deltagarperspektiv, där unga medverkar aktivt genom hela lär- och utvecklingsprocessen – från problemidentifiering till prototypframtagning och testning. Denna struktur stärker graden av reellt inflytande och bidrar till att förskjuta involveringen från konsultation till medskapande (se vidare avsnitt 5.2.2). Såväl metod som arbetssätt bedöms ha generell relevans och kan användas även i andra former av invånarinvolvering.
- Genom projektet har Region Västernorrland etablerat en testad, dokumenterad och utvärderad modell för ungdomsdriven samhällsutveckling. Arbetet vilar därmed inte enbart på enskilda initiativ eller personberoende engagemang, utan på en systematiserad kunskapsgrund som möjliggör fortsatt implementering och vidareutveckling.

- Ungdomarnas medverkan har genererat fördjupad kunskap om ungas behov, drivkrafter och perspektiv, särskilt inom områden som psykisk hälsa, sexuell och reproduktiv hälsa, våld i nära relationer samt jämställdhet. Dessa insikter har potential att öka träffsäkerheten, legitimiteten och relevansen i Region Västernorrlands utvecklingsinsatser.
- Projektet har etablerat ett tvärsektorielt nätverk mellan unga, Region Västernorrland och externa aktörer – inklusive civilsamhälle, akademi och näringsliv. Detta nätverk utgör en strategisk resurs för långsiktig kompetensförsörjning, gemensamt lärande och fortsatt innovationsarbete.
- YOUNG har bidragit till att etablera ett arbetssätt och ett förhållningssätt som stärker en kultur för utforskande samhällsutveckling med utgångspunkt i en praktik med invånarinvolvering. I mötet mellan en traditionell styrningslogik – präglad av kontroll och replikering – och tjänstelogik där värde skapas i interaktion med invånare som medskapare, har projektgruppen utvecklat en praktisk förmåga att verka i detta spänningsfält. Det iterativa och involverande arbetssättet har stärkt organisationens kapacitet att kombinera stabil drift med utforskande förnyelse. De kollektiva lärprocesserna och den etablerade samarbetskulturen framstår därmed som minst lika betydelsefulla som den framtagna modellen i sig.

En fördjupad teoretisk diskussion om de utmaningar och förmågor som utvecklats under projektet presenteras i kapitel 5 Diskussion.

3.3 Ungas lösningar och deras samhällsrelevans

Under YOUNG-projektet har de 21 deltagarna arbetat med och utvecklat 19 lösningsinriktade idéer kopplade till psykisk hälsa, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), jämställdhet, våld i nära relationer samt ungas livsvillkor i bredare mening (några av deltagarna arbetade i par). Urvalet visar på en bredd i de samhällsutmaningar unga identifierar som angelägna – men också på ett djup i hur problemen analyseras och relateras till strukturella villkor.

Lösningarna kan förstås som ett resultat av ett systematiskt utforskande arbete, där deltagarna stegvis gått från erfarenhet och observation till problemformulering, analys och konkretiserade förslag.

3.3.1 Bredd och tematiska områden

De identifierade områdena spänner över en stor bredd: allt från *adoption och psykisk ohälsa, hemmasittande och skolfrånvaro, normer och ungas psykiska hälsa, glappet mellan BUP och vuxenpsykiatri, tryggare idrottsmiljöer, breddad idrott för livslång rörelse, bemötande från ordningsvakter, våld i ungas nära relationer, grooming och utsatthet på nätet, tabu kring SRHR (exempelvis könsstympning och vulvodyni), ungdomsmottagningen som social och trygg mötesplats till jämställdhet i skolan.*

Sammantaget speglar dessa förslag centrala arenor i ungas vardag: skolan, vården, fritiden, idrotten, det digitala rummet, det offentliga rummet och det civila samhället.

3.3.2 Processen som kunskapskälla

Projektet har genererat insikter på flera nivåer. Dels genom de konkreta lösningar som utvecklats, dels genom det material och de reflektioner som vuxit fram under övningar, diskussioner och gemensamma möten. Exempelvis utgjorde arbetet med *Photovoice* en viktig kunskapskälla. Genom bilder och tillhörande diskussioner synliggjordes hur ungdomar upplever sina livsmiljöer och hur dessa formar deras psykiska och sociala välbefinnande.

Deltagarna diskuterade till exempel hur deras livsmiljöer präglas av prestationskrav, täta provperioder och en upplevelse av att skolan blivit mer ångestfylld än glädjefylld. Samtalen rörde både strukturella faktorer, såsom betygssystem och konkurrens om framtida möjligheter, och inre press att ständigt prestera. Flera deltagare relaterade även till teman kring ensamhet – både som en digital isolering där mobiltelefonen blir en distraktion och som en inre upplevelse av att känna sig ensam trots att man befinner sig bland andra. Även psykisk ohälsa och brister i stödstrukturer, såsom otillräckliga resurser i elevhälsa och vård samt en upplevelse av att medicinering ersätter långsiktigt stöd diskuterades.

Naturen lyftes av flera deltagare som en form av återhämtning och paus från krav. Några betonade naturen främst som en fristad och en plats för lugn, men också som en möjlig symbol för obalans i samhället. Några utvecklade resonemanget vidare och naturen placerades tillsammans med musik, skrivande och husdjur i ett "må-bra-kluster", där den beskrevs som en konkret strategi för att hantera psykisk ohälsa och skapa mental distans till vardagens stress.

Några enstaka diskuterade normer kring mäns känslouttryck och kön kopplat till psykisk ohälsa mer explicit. Några enstaka fördjupade samtalet kring arbetsmarknadens osäkerhet, utbildningskravens betydelse samt könsnormer kopplade till utseende och skönhetsideal.

Det som framträder i diskussionerna är ett tydligt spänningsfält mellan att de upplever att de har ytterst begränsade valmöjligheter till att de har alla valmöjligheter, parallellt med högt ställda krav. I ljuset av teorier om risksamhället och senmodernitet (Giddens, 1994) kan ungdomarnas berättelser förstås som uttryck för en tillvaro där individen i hög grad förväntas navigera osäkerhet, forma sin identitet och ta ansvar för framtida utfall. Ungdomsfasen blir därmed inte en skyddad övergångsperiod, utan en tid präglad av reflexivitet och ständig positionering.

Ziehe (1989) betonar att *”ungdomens situation idag blir inte begriplig enbart genom att de äldre erinrar sig sin ungdom. En sådan självbiografisk jämförelse är inte bara haltande; den är direkt vilseledande.”* Det material som genererats inom projektet bekräftar denna iakttagelse. De villkor ungdomarna beskriver – intensifierad prestationskultur, ständig jämförelse via sociala medier och upplevelsen av att framtiden är både öppen och riskfylld – skiljer sig i strukturella avseenden från tidigare generationers erfarenheter.

För Region Västernorrland innebär detta att ungdomarnas perspektiv bidrar till en fördjupad systemförståelse av:

- vilka arenor som är betydelsefulla
- var stödinsatser brister
- hur övergångar mellan verksamheter upplevs
- hur normer, bemötande och organisering påverkar hälsa.

3.3.3 Exempel på deltagares lösningar

Nedan presenteras ett urval av deltagarnas identifierade problemområden och koncept för att illustrera bredd, innehåll och vidare potential.

▪ **ADOPTION OCH PSYKISK OHÄLSA**

Ämne: Har uppmärksammat bristande kunskap om adoption och dess koppling till psykisk ohälsa samt att frågan sällan uppmärksammas i stödinsatser. Utvecklade en föreläsning baserad på statistik och egna enkätresultat.

Vad lösningen består i: Att sprida kunskap genom föreläsningar riktade till yrkesverksamma som möter unga (skola, psykiatri, socialtjänst m fl). Syftet är att höja kompetensen kring adoption, bemötande och riskfaktorer samt att bidra till att adoption uppmärksammas som en livslång faktor i bedömning och stöd.

Steg efter projektet: Har fått kontakt med Hjärnkoll och genomgår en ambassadörsutbildning för att kunna föreläsa via deras nätverk. Planerar genomföra bokningsbara föreläsningar samt diskuterar att starta en studiecirkel med Bilda.

▪ **HEMMASITTANDE OCH SKOLFRÅNVARO**

Ämne: Uppmärksammade problematiken kring hemmasittande utifrån egen erfarenhet och lyfte att elevens röst ofta saknas i arbetet med skolfrånvaro. Synliggjorde på slutkonferensen hur långvarig frånvaro hänger samman med psykisk ohälsa, isolering och förlorad tillhörighet.

Vad lösningen består i: Att införa tidiga och individanpassade stödinsatser innan frånvaron blir omfattande, att systematiskt inkludera elevens röst i åtgärdsarbetet samt att bättre ta tillvara elevhälsans kompetens. Målet är en tryggare skolmiljö där elever inte bara återvänder – utan också vågar stanna kvar.

▪ **NORMER OCH UNGAS PSYKISKA HÄLSA**

Ämne: Uppmärksammade hur sociala normer och sociala medier påverkar ungas psykiska hälsa, med särskilt fokus på hur könsnormer begränsar känslouttryck och identitet – inte minst för killar. Använde egna erfarenheter för att konkretisera hur normer tar sig uttryck i vardagliga kommentarer, blickar och klädideal, och förde fram ungas perspektiv inför vuxna och beslutsfattare.

Vad lösningen består i: Att skapa samtal och föreläsningar om normer och psykisk hälsa, uppmuntra större öppenhet och friare uttryck samt stärka vuxnas ansvar att fråga, lyssna och stötta. Syftet är att gemensamt bidra till att förändra begränsande normer i ungas vardag.

- **GLAPP I ÖVERGÅNGEN MELLAN BUP OCH VUXENPSYKIATRIN**

Ämne: Glappet i övergången mellan BUP och vuxenpsykiatri när en ung person fyller 18 år. Deltagaren belyser risken att unga i en redan utsatt situation förlorar kontinuitet, relationer och trygghet när ansvaret för vården flyttas. Problemet rör bristande samordning, otydligt ansvar och upplevelsen av att behöva börja om i en ny vårdstruktur.

Vad lösningen består i: Att skapa tydligare och mer strukturerade övergångar mellan BUP och vuxenpsykiatri, med säkrad kontinuitet i kontakt och information. Övergången bör förberedas i god tid före 18-årsdagen genom gemensamma möten och planerad överlämning där BUP, vuxenpsykiatri och den unga är delaktiga. Deltagaren vill även synliggöra ungas erfarenheter för att stärka beslutsfattarens och verksamhetens förståelse.

Steg efter projektet: Sprida den till slutkonferensen framtagna texten till relevanta aktörer, exempelvis kontakt inom BUP. Delta i fortsatt dialog med politiker och tjänstepersoner samt driva frågan vidare genom sitt kommunala och politiska engagemang.

- **TRYGGARE IDROTSMILJÖER OCH KRÄNKNINGAR I IDROTTSLAG**

Ämne: Kränkningar, mobbning och utanförskap i idrottslag samt att tränare ofta uppmärksammar problemen men inte agerar. Deltagaren utvecklade en idé om att utbilda tränare och ledare för att förebygga och stoppa kränkningar i träningsmiljöer.

Vad lösningen består i: En ledar- och tränarutbildning med fokus på att upptäcka, förebygga och hantera kränkningar i lagmiljöer, särskilt inom lagsporter där utsatthet kan eskalera och leda till avhopp. För att öka genomslag planeras samverkan med en trovärdig och välkänd aktör inom idrotten.

- **BREDDAD IDROTT FÖR LIVSLÅNG RÖRELSE OCH BÄTTRE FYSISK HÄLSA**

Ämne: Kopplingen mellan idrott och psykisk hälsa, med fokus på att många unga slutar idrotta i tonåren. Problemet beskrivs som en stark prestations- och elitnorm, trots att många egentligen söker gemenskap och rörelseglädje. Strukturerna inom idrotten stödjer inte alltid detta.

Vad lösningen består i: Att utveckla en lågtröskelverksamhet – en ”yngre version av Korpen” – med fokus på bredd och idrott för livet. Förslaget inkluderar två parallella spår: elitsatsning och bredd. Det omfattar även utbildningsinsatser riktade till tränare och vårdnadshavare för att minska prestationspressen och bredda synen på idrott.

Steg efter projektet: Planerar att kontakta SISU via inspiratörsnätverket för att diskutera vidare utveckling. Vill undersöka hur utbildning och organisationsformer kan möjliggöra en mer inkluderande breddverksamhet.

- **BEMÖTANDE FRÅN ORDNINGSVAKTER PÅ KROGAR OCH NATTKLUBBAR**

Ämne: Bemötande, maktmissbruk och bristande ansvarstagande inom ordningsvakt- och entrévaktsyrket, särskilt i krogmiljö. Särskilt fokus ligger på hur exempelvis personer med neuropsykiatriska funktionsvariationer riskerar att bemötas sämre. Har haft kontakt med en yrkesverksam ordningsvakt/polis via inspiratörsnätverket.

Vad lösningen består i: Att reformera utbildningen för ordningsvakter genom att förlänga den (från 4 veckor till 4 månader) och stärka innehållet kring bemötande, konflikthantering och ickevåldsmetoder. Föreslår även skärpta krav för att bli ordningsvakt samt tydligare och mer tillgängliga system för att anmäla missförhållanden och utkräva ansvar. Vill bedriva opinionsbildning med stöd av statistik för att synliggöra problemets omfattning.

Steg efter projektet: Vill fortsätta dialogen med yrkesverksamma och undersöka hur förslagen kan lyftas vidare, bland annat genom att samla fakta och sprida kunskap bredare.

▪ **VÅLD I UNGAS NÄRA RELATIONER**

Ämne: Våld i ungas nära relationer, utifrån egen erfarenhet. Initierade Tystnadsprojektet och tog fram föreläsningar och samtalskvällar. Synliggjorde hinder för att söka hjälp och hur tystnad upprätthåller destruktiva relationer samt förde fram ungas perspektiv till beslutsfattare.

Vad lösningen består i: Att bryta tystnaden genom föreläsningar och dialog för unga och vuxna. Öka kunskapen om destruktiva beteenden och hur man stöttar en utsatt vän samt stärka civilkurage.

Steg efter projektet: Avser att driva Tystnadsprojektet vidare långsiktigt.

▪ **GROOMING OCH UTSATTHET PÅ NÄTET**

Ämne: Låg kunskap och tystnad kring grooming och utsatthet på nätet. Utvecklade en idé om en samtalskortlek med fyra kategorier (fakta, känslor och gränser, scenarion, "hur skulle du göra?"). Tog fram material och presenterade för aktörer samt etablerade samverkan med länsstyrelsen, kommuner och arbetsgruppen "Övik fritt från våld".

Vad lösningen består i: Att ta fram en samtalskortlek för att underlätta samtal om grooming och risker online. Två målgrupper: en version för unga (från mellanstadiet) och en för vuxna. Spridning planeras i skola, fritidsverksamhet och för hemmabruk.

Steg efter projektet: Har inlett möten med nyckelaktörer i Örnsköldsvik och Sollefteå och påbörjat arbetet. Planerar att säkra finansiering via länsstyrelsen och kommun samt utveckla innehåll och prototyp tillsammans med arbetsgruppen, inklusive polis.

▪ **TABU KRING SEXUELL OCH REPRODUKTIV HÄLSA OCH RÄTTIGHETER**

Ämne: Tabu, kunskapsbrist och politisk underprioritering av kvinnors hälsa, med fokus på könsstympning och vulvodyni. Synliggjorde hur låg kunskap, bristande rutiner och långa väntetider leder till att tjejer/kvinnor lever med obehandlad smärta under lång tid. Tog fram affischer som belyser konsekvenserna av utebliven politisk prioritering.

Vad lösningen består i: Att öka kunskapen i skola, vård och bland samhällsaktörer samt bryta tystnad och skam genom offentlig synliggörande. Efterfrågar tydligare nationella rutiner, prioriterade vårdprogram och politiska insatser. Lyfter kopplingen mellan SRHR och psykisk, social och fysisk hälsa för att driva strukturell förändring.

Steg efter projektet: Planerar dialog med barnmorska på ungdomsmottagningen kring kunskapsläge och samverkan samt spridning av affischer och budskap till relevanta verksamheter.

▪ UNGDOMSMOTTAGNINGEN SOM TRYGG MÖTESPLATS

Ämne: Stigma kring ungdomsmottagningen, som ofta förknippas med skam och kan hindra unga från att söka stöd. Utvecklade en idé om att bredda mottagningens roll till en mer normaliserad och trygg social plats.

Vad lösningen består i: Att komplettera mottagningsverksamheten med lågtröskelaktiviteter och gemenskap, exempelvis spel- eller filmkvällar. Skapa en kravlös och trygg miljö där unga kan vara, prata med vuxna eller bara vistas. Genom att göra ungdomsmottagningen mer vardaglig kan tabu minska och tröskeln för att söka hjälp sänkas.

Steg efter projektet: Har fått kontaktuppgifter till ansvarig inom ungdomsmottagningen och planerar dialog om hur idén kan prövas i praktiken. Betonar vikten av att idén får en konkret väg in i verksamheten via Region Västernorrlands kontakter och legitimitet.

▪ JÄMSTÄLLDHET I SKOLAN

Ämne: Jämställdhet i skolan, med fokus på hur könsnormer och stereotypa förväntningar påverkar elevers självförtroende, ledarskap och aktivitetsval. Uppmärksammar hur både tjejer och killar begränsas av osynliga normer i klassrummet.

Vad lösningen består i: Att arbeta mer strukturerat och pedagogiskt med jämställdhet i undervisningen. Föreslår att elever turas om att vara gruppleadare med lärarstöd för att stärka allas ledarskap. Vill också låta elever prova aktiviteter som traditionellt kopplas till det motsatta könet för att bryta mönster och skapa ett mer inkluderande klassrum.

Steg efter projektet: Planerar att sprida sitt öppna brev/affisch till skolor i Västernorrland och inleda dialog med skolledning och lärare om hur upplägget kan testas i praktiken.

3.3.4 Innovationshöjd och systemperspektiv

Lösningarnas innovationshöjd ligger främst i perspektivförflyttning. Flera av deltagarnas idéer förflyttar fokus:

- från individ till struktur,
- från reaktiv åtgärd till förebyggande arbete,
- från tystnad till synliggörande,
- från prestationsnorm till delaktighet och gemenskap.

Ungdomarna identifierar återkommande brister i kontinuitet, bemötande, samordning och normklimat – och formulerar lösningar som syftar till att stärka trygghet, inflytande och tillgång till stöd. Detta innebär att deras arbete inte enbart adresserar enskilda problem, utan bidrar med systemkritiska insikter om hur institutionella praktiker, normer och organisatoriska gränsdragningar påverkar ungas livsvillkor.

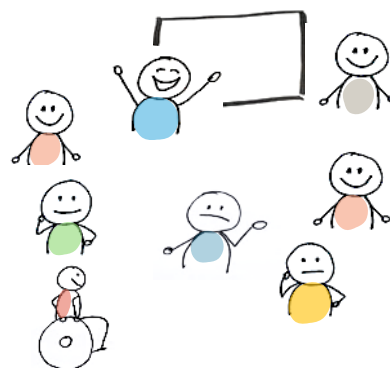
Ett exempel som lyfts av en deltagare illustrerar hur organisatoriska strukturer kan få direkta konsekvenser för ungas livsvillkor. Deltagaren berättar om att leva med en förälder med missbruksproblematik, där föräldern i november uttryckte en stark vilja att påbörja rehabilitering och få ordning på sitt liv. Vid den tidpunkten var dock kommunens medel för rehabiliteringsinsatser redan förbrukade för budgetåret. Föräldern erbjöds därför möjlighet till behandling först nästkommande år. Enligt deltagaren innebar detta att motivationen för föräldern försvann och att rehabiliteringen aldrig blev av.

Ett annat exempel på samma tema rör en ungdom som levde i en ohållbar situation med en missbrukande förälder och därför behövde ett eget boende. Trots att behovet bedömdes som akut saknades både bostad och ekonomiska medel i kommunen för att kunna genomföra insatsen. För att få tillgång till stöd tvingades ungdomen i stället flytta till en annan kommun och folkbokföra sig där, eftersom den kommunen fortfarande hade medel kvar för sådana insatser.

Dessa exempel visar hur samhällsstrukturer och organisatoriska ramar ibland kan begränsa ungas möjligheter till trygga och rimliga uppväxtvillkor. Om insatser försenas på grund av organisatoriska eller ekonomiska begränsningar kan det innebära att en hel termin – eller i vissa fall ett helt läsår – påverkas negativt. Ungdomars liv och skolgång pågår här och nu och behovet av stöd uppstår i nuet, inte i ett framtida budgetår. När kommunala strukturer begränsar möjligheten att sätta in resurser när de faktiskt behövs kan viktiga perioder i en ung människas liv gå förlorade.

Innovationshöjden består således av att erfarenhetsbaserad kunskap omsätts till konkreta förslag som synliggör strukturella samband. Genom att utgå från sin egen vardag förflyttar ungdomarna analysen från individuella svårigheter till organisatoriska strukturer och strukturer på systemnivå. På så sätt utmanas föreställningen om att ohälsa eller utsatthet främst är ett individuellt problem och i stället riktas uppmärksamheten mot hur samhällsstrukturer kan bli mer responsiva, samordnade och förebyggande.

Det är samtidigt viktigt att betona att projektets samlade innovationsvärde sträcker sig bortom de 19 presenterade koncepten. Under processens gång har ungdomarna utvecklat alternativa tankespår, problematiseringar och lösningsidéer som inte arbetats vidare med. I dialoger med projektgruppen och inspiratörer har idéer prövats, omformulerats och i vissa fall valts bort. Även dessa resonemang utgör en betydande kunskapsbank. De synliggör analytiska perspektiv, identifierade systembrister och möjliga utvecklingsriktningar som kan tas vidare inom ramen för regionalt folkhälso- och utvecklingsarbete. Innovationshöjden ligger därmed inte enbart i de färdigformulerade förslagen, utan även i den kollektiva kunskapsproduktion och systemreflektion som processen genererat.

3.3.5 Potential för vidare implementering

Några idéer har redan tagit steg bortom projektets ram genom kontakter med föreningar, myndigheter, vårdverksamheter och civilsamhälle. Det indikerar att implementeringspotentialen är reell, förutsatt att det finns mottagande strukturer och fortsatt stöd.

Generellt kan förslagen delas in i tre kategorier:

- Kunskapshöjande och normförändrande insatser (föreläsningar, samtal, affischer) – relativt låg tröskel för spridning.
- Verksamhetsnära utvecklingsförslag (övergång från BUP till vuxenpsykiatri, ungdomsmottagningens roll, elevhälsans arbete) – kräver organisatoriskt beslut och samverkan.
- Strukturella och policyrelaterade förändringar (utbildningskrav för ordningsvakter, nationella vårdprogram inom SRHR) – mer långsiktiga, men med tydlig systempåverkan.

3.4 Effekter för inspiratörsnätverket och ekosystemet

Intervjuer med representanter från inspiratörsnätverket samt med besökare vid slutkonferensen visar samstämmigt att YOUNG har genererat tydliga effekter på nätverks- och ekosystemnivå. Effekterna sträcker sig bortom det enskilda projektets genomförande och berör såväl relationella strukturer som kunskapsutveckling och samverkanskultur i Västernorrlands län.

Sammanfattningsvis har projektet:

- Förstärkt och fördjupat relationer mellan Region Västernorrland, kommuner, civilsamhälle och akademi samt mellan dessa aktörer och ungdomar.
- Synliggjort ungdomars erfarenheter och berättelser som ett kvalificerat och strategiskt kunskapsunderlag.
- Skapat ökad uppslutning kring frågor som rör ungdomars livsvillkor och psykiska hälsa.
- Identifierat behovet av strukturer för långsiktig integrering, uppföljning och ansvarfulla överlämningar.
- Bidragit till en mer dialogorienterad samverkanskultur inom det regionala systemet.

3.4.1 YOUNG som katalysator i det regionala ekosystemet

YOUNG har fungerat som en katalysator i det regionala innovations- och samverkanssystemet. Genom att mobilisera unga och samtidigt aktivera ett brett nätverk av aktörer har projektet bidragit till ett mer sammanlänkat och medvetet ekosystem.

Ungdomarnas problembeskrivningar och lösningsförslag har tydliggjort att de samhällsutmaningar som adresseras sällan kan lösas av en enskild aktör. I stället krävs samverkan över organisatoriska och sektoriella gränser. På så sätt har projektet också konkretiserat behovet av systemperspektiv i arbetet med ungas livsvillkor.

En återkommande reflektion rör skillnader i tidshorisont. Ungdomar uttrycker ofta en önskan om snabb förändring, medan offentliga organisationer, civilsamhälle och näringsliv verkar inom längre planerings- och budgetcykler. Denna ”spänning” synliggör strukturella förutsättningar för samverkan och pekar på vikten av att skapa transparenta processer där förväntningar och ramar tydliggörs. Dessa skillnader i syn på tidshorisonter visar också att organisationer behöver bli mer ”snabbfotade”.

Den fortsatta möjligheten ligger i att förvalta den relationella infrastruktur som etablerats och säkerställa att ungdomars engagemang integreras i långsiktiga strukturer snarare än begränsas till tidsavgränsade projektinsats.

3.4.2 Förstärkta relationer och nya kontaktytor

Flera av våra intervjuer vittnar om att YOUNG samlat ett brett spektrum av aktörer med olika kompetenser och perspektiv. Nätverket beskrivs som gediget och väl förankrat i aktuella samhällsfrågor. Att möta både nya och etablerade aktörer inom ramen för samma process har skapat mervärde och en tydlig känsla av gemensam uppslutning.

Kombinationen av digitala träffar och en fysisk slutkonferens har varit betydelsefull. De digitala mötena möjliggjorde löpande insyn och gemensam orientering, medan den fysiska avslutningen skapade utrymme för fördjupad dialog och relationell förankring. Sammantaget har detta stärkt både tillgänglighet och kvalitet i samverkan.

YOUNG har också fungerat som en konkret kontaktskapande arena. Flera aktörer beskriver hur projektet möjliggjort nya relationer eller fördjupat befintliga samarbeten. Exempelvis lyfts hur deltagande från en offentlig verksamhet skapade direkta kontaktytor med unga vars erfarenheter annars sällan når verksamhetens utvecklingsarbete. För civilsamhällets aktörer har projektet fungerat som en brygga mellan unga och etablerade organisationer. I ett fall engagerades en av deltagarna efter projektet av organisationen Hjärnkoll och tillfrågades om att medverka i deras ambassadörsverksamhet för att föreläsa på temat för deltagarens framtagna presentation. Detta illustrerar hur ungas röster kan få strukturell förankring bortom projektets ram.

3.4.3 Ungdomsperspektivet som systemresurs

På ekosystemnivå har YOUNG bidragit till att stärka förståelsen för ungdomars erfarenheter som ett strategiskt kunskapsunderlag. Intervjuerna visar att de ungas berättelser uppfattas som ett värdefullt komplement till kvantitativa data och indikatorer. Där statistik ger överblick tillför personliga erfarenheter en kvalitativ fördjupning i frågor som rör exempelvis psykisk hälsa, våld och otrygga uppväxtvillkor.

Projektet har därmed inte enbart bidragit till ungdomars egenmakt, utan även till systemets kunskapsutveckling. Samtidigt betonar flera aktörer vikten av att dessa röster inte stannar vid en enskild konferens eller diplomering. Frågor om "vad händer sedan?" speglar en medvetenhet om behovet av strukturell inbäddning och långsiktig förvaltning av de relationer och insikter som skapats.

3.4.4 Inspirerade att arbeta med invånarinvolvering

Några av de intervjuade inspiratörerna har uttryckt att de inom sin organisation också skulle vilja arbeta mer med invånarinvolvering, utmaningsdrivet arbetssätt och i snabbare innovations- och utvecklingsprocesser.

3.4.5 Synliggjorda utvecklingsbehov och strukturell kapacitet

Intervjuerna visar att YOUNG tydliggjort ett centralt utvecklingsområde: övergången mellan projekt och permanent struktur. Det finns en uttalad ambition att ungdomar som engagerat sig ska kunna lotsas vidare till relevanta aktörer och arenor. Samtidigt beskrivs osäkerhet kring hur detta systematiskt ska organiseras.

Detta kan tolkas som en viktig systemeffekt i sig. Genom YOUNG har behovet av tydligare ansvarsfördelning, samordning och uppföljningsmekanismer blivit synligt. Flera olika aktörer inom Västernorrlands län uttrycker beredskap att använda ungdomarnas berättelser i sina egna nätverk och processer, vilket indikerar en potential att vidareutveckla och institutionalisera arbetssättet.

3.4.6 Förskjutning mot mer dialogbaserad samverkan

En betydande effekt är den normativa förskjutning som kan skönjas i synen på unga. I stället för att främst betraktas som mottagare av insatser framträder de i intervjuerna som aktiva kunskapsbärare och medskapare.

Genom att samla offentliga aktörer, civilsamhälle och unga i samma rum har YOUNG bidragit till ett mer dialogbaserat samverkansklimate. Projektet har etablerat en gemensam referenspunkt kring aktuella samhällsutmaningar och tydliggjort hur dessa upplevs i ungas vardag.

4. Processanalys

– Hur fungerade arbetssättet?

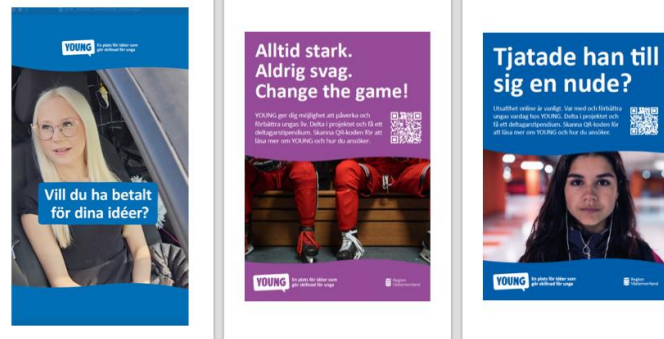

4.1 Rekrytering och representation

4.1.1 Målgruppsanpassad rekrytering i en komplex kommunikationsmiljö

Rekryteringsarbetet har genomförts professionellt och med strategisk medvetenhet. Projektet har lyckats nå en bred och mångfacetterad grupp unga i länet (se vidare avsnitt 2.1 Om målgruppen). Arbetet med att ta fram rekryteringsmaterial skedde inom givna organisatoriska ramar och i nära samverkan mellan projektgruppen, Region Västernorrlands interna kommunikationsresurser och den externa kommunikationsbyrå *Kreativism*.

Vår bedömning är att samarbetet med kommunikationsbyrå i kombination med projektteamets kreativa och engagerade arbete var en framgångsfaktor i rekryteringsarbetet. Projektteamet tog exempelvis fram fotografier med ungdomar från Västernorrland samt producerade filmer, där ungdomar i länet beskrev initiativet. I samverkan med kommunikationsbyrå möjliggjordes också ett mer systematiskt arbete med tonalitet, budskapsutformning och produktion. Processen gav utrymme för att testa, följa upp och justera material över tid, vilket bidrog till en mer träffsäker kommunikation gentemot målgruppen.

Rekryteringen genomfördes genom en kombination av betald annonsering och organisk spridning. Tillsammans med kommunikationsbyrå utvecklade projektgruppen målgruppsanpassat material. Ambitionen var att kommunikationen skulle upplevas som genuin, relevant och nära målgruppen. Arbetet präglades av kreativitet och en tydlig vilja att anpassa uttryck och innehåll till ungas perspektiv.

Rekryteringsarbetet tog samtidigt sin utgångspunkt i Region Västernorrlands faktiska kommunikationsinfrastruktur. Unga är generellt en målgrupp som Region Västernorrland har begränsad räckvidd till via ordinarie kanaler. Dess huvudsakliga plattformar – webb, Instagram, Facebook och LinkedIn – överlappar endast delvis med ungas medievanor. Tiktok identifierades exempelvis som en central kanal för målgruppen, men kunde inte användas inom ramen för Region Västernorrlands riktlinjer. Även Youtube diskuterades, men föll bort. Kampanjen koncentrerades därför till Instagram, Facebook och Snapchat.

Rekryteringen byggde på flera ingångar: dels riktad kommunikation till redan engagerade unga, dels budskap kopplade till vardagsnära samhällsfrågor för att sänka tröskeln till deltagande. Stipendiet fungerade som en konkret motivationsfaktor och bidrog till att tydliggöra värdet av att delta. Men enligt ungdomarna var det anledningarna som redovisas i tabellen nedan som främst gjorde att de sökte till YOUNG:

Svarsalternativ	Totalt (topp 3)
Att få utveckla lösningar inom ett eller flera av YOUNGs sakområden	19
Att få mer kunskap inom viktiga samhällsfrågor	11
Att få göra skillnad för andra ungdomar	10
Att få 5000 kronor i stipendium	6
Att få utveckla något tillsammans med andra	4
Att få erfarenhet av att arbeta med samhällsutveckling	3
Att få kontakter och nätverk	3
Att få lösa problem	3
Att få lära mig mer om att utveckla tjänster/produkter	2
Att få utveckla en idé jag har	0

Tabell 4.1. Vad var den främsta anledningen till att du sökte YOUNG? Flervalsfråga.

I tabellen visas hur många gånger respektive svarsalternativ, totalt sett, rangordnats som något av de tre viktigaste svarsalternativen. Enkäten besvarades vid projektstart respektive i slutet av projektet.

4.1.2 Räckvidd, bredd och inkluderande representation

Utfallet visar att projektet nått en bred målgrupp. Ansökningar inkom från fem av länets sju kommuner, vilket i relation till länets demografiska och Region Västernorrlands organisatoriska förutsättningar får bedömas som ett starkt resultat. Den antagna gruppen uppvisar en heterogen sammansättning avseende bakgrund, ålder, kön, erfarenheter och intresseområden.

Denna bredd återspeglas i den variation av samhällsfrågor och perspektiv som deltagarna senare lyfter. Det indikerar att rekryteringen inte enbart nått redan etablerade engagemangsarenor, utan även inkluderat unga med olika erfarenhetspositioner. Bland deltagarna finns ungdomar med mer utmanande livssituationer, som inte alltid brukar delta i denna typ av sammanhang eller som traditionellt kan ha svårare att fullfölja längre processer. Att dessa ungdomar både sökt sig till och fullföljt projektet är en viktig indikator på rekryterings- och projektteamets inkluderande ansats.

För det fortsatta invånarinvolverande arbetet framträder ett utvecklingsbehov kopplat till Region Västernorrlands kommunikationskanaler. I övningen *Kartan – En dag i livet*, som genomfördes inom projektet, samlades värdefulla insikter om vilka kanaler unga använder och i vilka sammanhang de befinner sig när de gör det. Detta kunskapsunderlag utgör en viktig resurs för att vidareutveckla Region Västernorrlands kommunikationsstrategier i framtida satsningar riktade till unga.

För att ta del av hur ungdomarna själva beskriver att de tog del av YOUNGs kampanj, se vidare avsnitt 4.2.

4.2 Metodik och process

Bärande i YOUNG:s metod och pedagogik har varit ungdomarna själva. Utgångspunkten har varit att unga inte enbart är mottagare av insatser, utan bärare av erfarenhetsbaserad kunskap om sin egen vardag och de strukturer som påverkar den. Metoden har därför utformats med ambitionen att ge ungdomarna reella möjligheter att utforska, definiera och adressera samhällsutmaningar kopplade till psykisk hälsa, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, våld i nära relationer samt jämställdhet.

Det centrala har varit att ungdomarna själva varit skapare av problemformuleringar, analyser och lösningsförslag. I stället för att arbeta med färdigdefinierade uppdrag har processen byggt på att deltagarna, med stöd av handledning och analytiska verktyg, successivt ringat in de frågor de upplever som mest angelägna. Arbetssättet har handlat om att skapa en struktur där ungdomarna haft reellt inflytande över både innehåll och riktning. Stödet har bestått i att hjälpa dem att fördjupa sina problemdefinitioner, anlägga ett systemperspektiv och utveckla sina idéer inom ramen för en tydlig designorienterad modell.

Metodiken har kombinerat kunskapstillförsel, gemensam reflektion och självständigt arbete. Processen kommer beskrivas längre ner i detta avsnitt, men kort kan vi inledningsvis beskriva att deltagarna genom föreläsningar och dialoger fått perspektiv på de fyra tematiska områdena. Genom övningar som *Kartan – En dag i livet* har de arbetat med att synliggöra hur

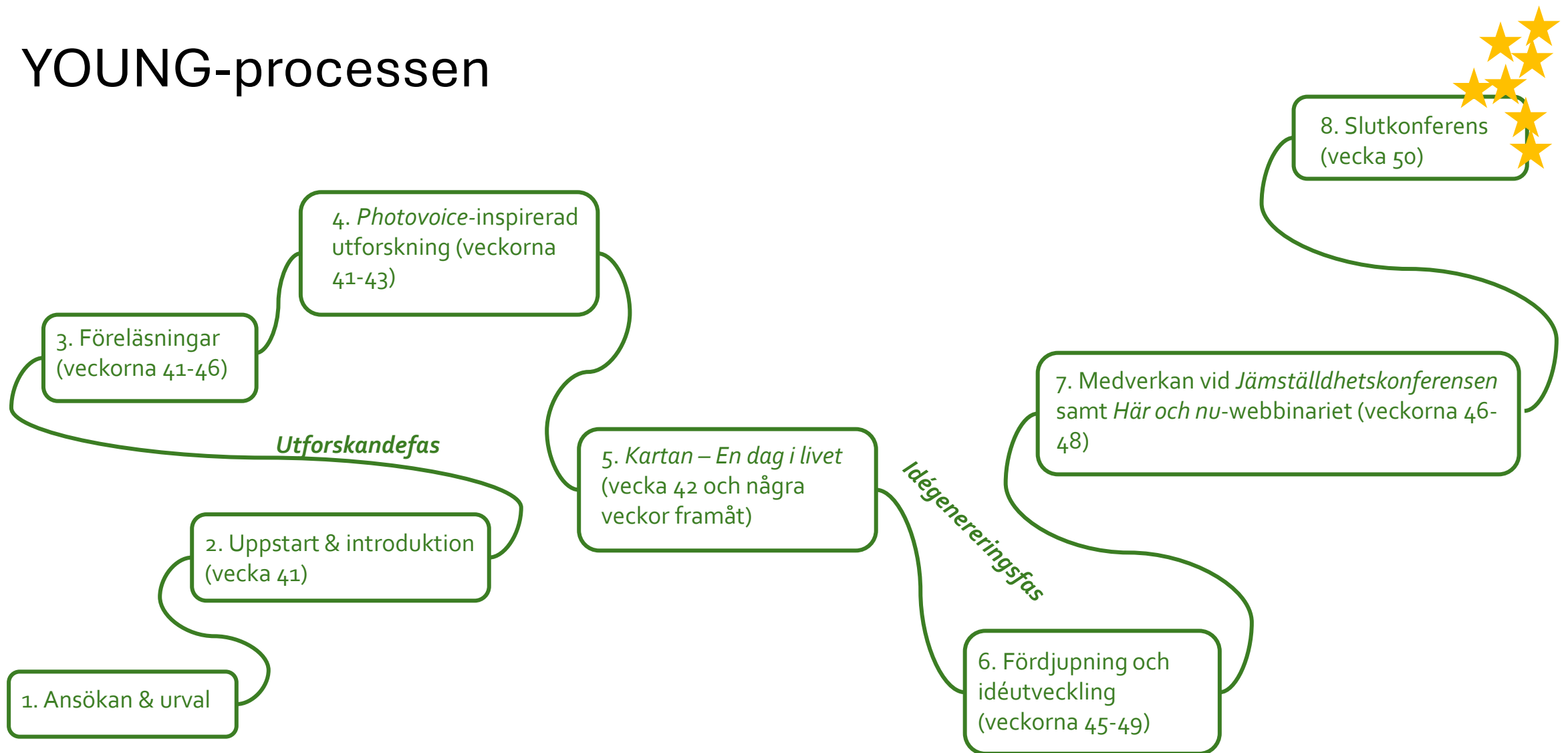
individuella erfarenheter hänger samman med större samhälleliga strukturer. *Photovoice*-metodiken har möjliggjort en visuell och erfarenhetsbaserad analys, där ungdomarna genom bilder och reflektion identifierat normer, mönster och tystnadskulturer i sin omgivning.

Deltagarna deltog i projektet mellan den 6 oktober och 12 december. Under denna period träffades projektgruppen och deltagarna en till två gånger per vecka. Vissa träffar var obligatoriska och fokuserade på gemensamma moment i processen, medan andra genomfördes som frivilliga drop-in-tillfällen där deltagarna kunde ställa frågor, pröva tankar och få stöd i sitt arbete. Under projektet arbetade deltagarna även med självständigt arbete med att utveckla sina idéer och koncept.

Parallellt med de fysiska och digitala träffarna skedde kommunikation i början och slutet av varje vecka genom återkommande inslag som "veckans prepp" och "veckans pepp". Dessa fungerade både som struktur, progression och motivationsstöd. Projektgruppen genomförde även individuella avstämningar med deltagarna kring praktiska frågor, idéutveckling och nästa steg. Sammantaget skapade detta en kombination av gemensam läroprocess, individuellt stöd och eget ansvar.

På nästa sida följer en genomgång av metodens steg, inklusive beskrivningar från deltagarna om respektive steg 1-8.

YOUNG-processen

1. Ansökan & urval

YOUNG inleddes med en öppen ansökningsprocess riktad till ungdomar i gymnasieåldern i Västernorrland. Informationen spreds främst via sociala medier.

Ansökningarna bedömdes utifrån kriterier såsom engagemang, reflektion kring samhällsutmaningar, perspektivbidrag, genomförbarhet samt mångfald och representation, med målet att samla ungdomar med genuint intresse för att förstå och påverka frågor kopplade till psykisk hälsa, SRHR, våld i nära relationer och jämställdhet.

Totalt var det 22 deltagare som antogs, varav 21 deltog genom hela projektet.

Här följer fyra citat från deltagare om vad de såg information om projektet samt hur det var att fylla i ansökan:

”Jag tror jag såg om projektet på reklam på Snapchat. Jag tyckte det såg intressant ut, man fick pengar såklart och att man kunde utveckla sin idé och se till att man kan vara en del och göra förändring för ungdomar.”

”Det var min mamma faktiskt som skickade från Facebook en annons som de hade lagt ut om YOUNG. Hon sa ’Det här verkar passa dig, är det någonting du kanske skulle kunna vara med på?’ och så läste jag om det. Sen kollade jag på det igen några dagar innan sista ansökningsdatum och då valde jag att söka. Jag kände att det nog ändå var någonting för mig.”

”[Ansökan] var lätt att fylla i. Man skickade bara in en ansökan och sen fick man ett brev hem och ett SMS liksom, så det var väldigt smidigt.”

”Jag tror det var på Instagram som jag såg om YOUNG. Jag följer regionen och då dök det upp och jag kände väl att det var ett perfekt tillfälle att ta tillvara på.”

2. Uppstart & introduktion (vecka 41)

Projektet inleddes med en gemensam digital uppstartsträff, där samtliga deltagande ungdomar välkomnades till YOUNG. Projektgruppen presenterade projektets syfte och upplägg samt gav en introduktion till arbetsmetoden *Photovoice* och hur de skulle arbeta med den.

3. Föreläsningar (veckorna 41-46)

Under projektet fick deltagarna ta del av olika föreläsningar. Dels presenterade projektgruppen sina respektive sakområden (psykisk hälsa, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), våld i nära relationer och jämställdhet).

Dels genomförde två externa föreläsare presentationer. Den ena var Amanda Oxell från Tjejzonen som föreläste på temat att driva positiv samhällsförändring.

Den andra var Jonathan Hedström, fd elithockeyspelare som berättade om sina erfarenheter från sin karriär som NHL-spelare och om psykisk ohälsa. På grund av tekniska problem behövde schemat ändras om så vid tillfället när Jonathan skulle föreläst höll projektgruppen en föreläsning om nästa fas i processen, där ungdomarna under två veckor skulle fokusera på att definiera sin samhällsutmaning och påbörja arbetet med att formulera lösningsidéer. Jonathans föreläsning genomfördes veckan därpå.

Den fjärde och avslutande föreläsningen handlade om våldsutsatthet.

Här följer sex citat från deltagare om föreläsningarna:

”Föreläsningarna har varit väldigt lärorika. Jag tycker att personerna de tog in är så kunniga och man märker att de vet vad de pratar om, så det var kul att höra från dem. Jag tycker uppgifterna varit bra.

De som vi haft diskussioner kring har jag tyckt varit väldigt bra. Det är kul att få de här perspektiven, både från de unga och ledarna. De kan ställa följdfrågor och får en att tänka på andra saker man inte tänkte på först. Jag tycker det är kul att man får bredda sin kunskap – perspektiven.”

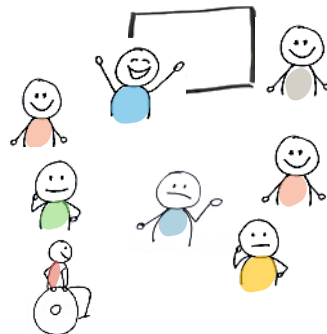
”Det jag tog med mig mest från Amandas föreläsning var att man inte behöver utbilda sig till något jätteproffsigt eller jättestort, utan man kan börja från scratch och jobba sig uppåt och få karriär i alla fall. Så ingenting är omöjligt.”

“Jonathans föreläsning var väldigt bra. Bra att han talade om sin resa och var väldigt öppen med det.”

“Det ger lite eftertanke och en annan syn på... inte en annan syn på samhället kanske men man kanske ser från ett annat perspektiv. Till exempel hur Jonathan har gått igenom sin hockeykarriär. Särskilt i Övik som är en hockeystad. Man känner mycket hockeyspelare, man vet hur mycket hockeyn betyder, man vet hur mycket prestationskrav det bara är inom det. Då får man en... eller jag blir sådär oj, hur många mår psykiskt dåligt inom hockeyn till exempel? Jag kanske inte kan göra så mycket, men det blir ändå en ögonöppnare för hur det kan vara för andra.”

“Föreläsningarna var jättebra. Även om de kanske inte gjorde att jag kom fram till mitt problem, så lyfte de grejer som är problematiskt i samhället och som gör att man också får en extra ögonöppnare för dels det som Jonathan berättade om anorexia och ätstörningar i elitidrotten. Nu har jag hört den föreläsningen en gång innan, men sen är jag med i idrottsföreningar så man vet ju att det är ett problem. Men sen ska man kunna prata om det också.”

“Vi såg på en film från UR om en ung tjej, alltså ett barn, som varit i ett destruktivt förhållande. De intervjuade de två föräldrarna till flickan och sen på slutet intervjuade de flickan, men det var mest föräldrarna. [...] Den filmen tyckte jag var väldigt intressant. Jag såg den en andra gång efter att jag sett den [med YOUNG]. Det man fick höra i den filmen och det man kommer ta med sig från den är en av de saker jag värdesätter högt och som jag kommer ta med mig från den här uppgiften. Till exempel att när man är yngre så tror jag vuxna tänker när [ungdomar] säger att 'jag är i ett dåligt förhållande' så tänker de att de är i en svacka [...]. [...] Det man glömmer bort är att det kan vara tonåringar eller bara strax över barn som kan misshandla folk och man kan utnyttja folk och man kan förstöra en persons liv. Man kommer tillbaka till att det är väldigt mycket saker som väldigt många känner inte är någonting man kan gå igenom när man är ett barn och att absolut man kan gå igenom saker, men du går bara igenom de 'riktiga problemen' när du är vuxen. Men barn kan faktiskt ha problem som är 'på riktigt'.”

4. Photovoiceinspirerad utforskning (veckorna 41-43)

Med hjälp av en photovoiceinspirerad metod arbetade deltagarna med att synliggöra erfarenheter från sin vardag genom fotografier eller illustrationer. Metoden syftar till att dokumentera människors perspektiv och erfarenheter, skapa kritisk dialog kring utmaningar och bidra till förändring. Inom YOUNG innebar detta att varje deltagare fick fundera kring frågeställningar som vad i ens vardag som känns orättvist, vad som får dem att känna sig trygga eller fria, vad de skulle vilja förändra eller att fler fick veta om hur unga idag har det, vilka normer som påverkar unga negativt eller positivt. Deltagarna valde frågeställningar och tog eller skapade 1–5 bilder kopplade till antingen psykisk hälsa, SRHR, våld i nära relationer eller jämställdhet. De skrev också korta bildtexter som förklarade vad de ville förmedla.

Därefter träffades ungdomarna i tre mindre grupper för att diskutera utifrån allas inskickade bilder. Diskussionerna präglades av ett aktivt lyssnande där deltagarna stöttade och byggde vidare på varandras resonemang. De diskuterade om det finns likheter i några av bilderna, vad som skiljer sig, vilka utmaningar de såg samt vad i detta de skulle vilja förändra eller utveckla en lösning kring.

De områden som särskilt diskuterades rörde stress, press och psykisk ohälsa – framför allt kopplat till skolan och prestationskrav. Flera bilder gestaltade intensiva provperioder, betygsrelaterad oro och en upplevelse av att skolan i högre grad förknippas med ångest än med lärande och glädje. I samtalen lyftes både

4. Processanalys – Hur fungerade arbetssättet?

yttre strukturella krav, såsom betygssystem, konkurrens om högre utbildning och en osäker arbetsmarknad samt en internaliserad press att ständigt prestera. Ett annat centralt tema var hur psykisk ohälsa hanteras i samhället. Bilder av medicinering, sömnsvårigheter och vårdkontakter väckte reflektioner kring upplevelsen av att stödinsatser ofta fokuserar på symptom snarare än bakomliggande orsaker. Detta kopplades vidare till sociala mediers påverkan, skönhetsideal samt normer kring kön och känslouttryck. Utanförskap, mobbning och otrygghet – i skolan, på arbetsplatser och i offentliga miljöer – diskuterades också som återkommande erfarenheter. Samtidigt identifierades motbilder och strategier för återhämtning, där natur, husdjur, musik, skrivande och gemenskap med vänner framstod som viktiga resurser för att kunna hantera stress och skapa mening.

Här följer fyra citat från deltagare om *Photovoice* och de efterföljande gruppdiskussionerna:

”Skapandet av Photovoice-bilderna var coolt. Framförallt var det själva skapandet som triggade mig [positivt].”

”När vi diskuterade våra bilder skulle vi välja vilka bilder vi tyckte bäst passade eller tyckte bäst om. Det gjorde att man kunde se perspektiv från andra personer. Jag själv hade inte valt vissa bilder. Det var tre bilder och vi hade ungefär 40 bilder. De bilderna jag valde hade inte alla exakt valt. Andra valde andra bilder, det gjorde att jag fick ett annat perspektiv på olika saker och kunna förstå hur folk faktiskt tänker kring saker som jag inte hade valt.”

”Diskussionerna har väckt tankar lite mer generellt, hur det ser ut i vardagen. På gruppdiskussionerna i Photovoice diskuterade vi till exempel mycket om hur mycket det är i skolan. Det är väldigt pressade scheman, med prestationsångest och för många är skolan mer ångest liksom.”

”Sen också att få höra de andras tankar och hur de ser på allt och vad deras Photovoice-uppgifter var, vad de hade för bilder. Det väcker lite tankar. Man stannar upp lite och tänker efter lite.”

5. Kartan – En dag i livet (vecka 42 och några veckor framåt)

Parallellt med Photovoice genomförde deltagarna analysövningen ”Kartan – En dag i livet”, där deltagarna fick i uppgift att kartlägga sin egen vardag. Övningen genomfördes som en hemuppgift och syftade till att synliggöra vilka platser de befinner sig på under en vanlig dag, vilka kontaktytor de har och vilka aktörer de möter. Ungdomarna ombads beskriva vad de gör i olika sammanhang samt hur dessa miljöer och relationer påverkar deras mående och livsvillkor.

Bakgrunden till övningen var att fördjupa förståelsen för hur individuella erfarenheter hänger samman med strukturella villkor. Genom att utgå från deltagarnas egna vardagskartor – där de själva betraktas som experter på sin livsvärld – skapades ett underlag för att identifiera mönster, beroenden och möjliga förändringspunkter. Frågor som vägledde arbetet var:

Var i vardagen skulle en idé, ett initiativ eller en lösning kunna göra skillnad? Vilka aktörer skulle behöva samverka för att en förändring ska bli möjlig?

Här följer tre citat från deltagare om vad *Kartan – en dag i livet* gav dem:

”Kartan var ganska bra för mig själv att reflektera på, tror jag. Hur mitt liv ser ut. Det blev synligt vad jag gör för något när jag satte ner det på kartan. Jag har inte så mycket fritid när jag pluggar och går i skolan.”

”Kartan var en bra uppgift. Det är inte ofta man tänker på vad det är för faktorer som påverkar en och vad gör man. Hur ser min dag ut egentligen? Oftast händer det bara och sen händer det igen och igen.”

”I kartan – en dag i livet får man en överblick. För mycket går liksom bara på repeat, så då får man stanna upp lite och tänka.”

6. Fördjupning och idéutveckling (veckorna 45-49)

I idégenereringsfasen arbetade deltagarna med att identifiera och avgränsa vilka problemområden, situationer eller samhällsutmaningar de ville adressera eller problematisera. Arbetet tog sin utgångspunkt i de teman som aktualiserats genom tidigare moment i processen, men också i deltagarnas egna erfarenheter, observationer och reflektioner kring sin vardag. Som stöd i detta arbete hänvisades ungdomarna till Innovationsguidens material, bland annat en modell för hur man definierar och formulerar utmaningar och en modell för hur man konkretiserar en idé och ser för vem det är en bra lösning. Beroende på var deltagarna befann sig i sitt utforskande kunde arbetet handla om att identifiera ett brett problemområde, fördjupa och precisera en redan formulerad utmaning eller ompröva och välja ett alternativt fokus.

Under vecka 45 höll projektgruppen en föreläsning, där fokus låg på att stötta ungdomarna i att avgränsa och definiera den samhällsutmaning de ville arbeta vidare med samt att påbörja formuleringen av konkreta lösningsidéer. Under denna period uppmuntrades deltagarna att gå från bred problemförståelse till mer riktad analys: Vad är kärnan i den utmaning jag vill adressera? För vem? Och varför?

Under vecka 47 träffades deltagarna och projektgruppen digitalt för att få handledning och för att diskutera i mindre grupper, där deltagarna delades in utifrån var de befann sig i processen – om de redan identifierat en utmaning, om de hade en preliminär idé eller om de behövde stöd i att ringa in sitt fokus. Tillsammans med projektgruppen, där varje handledare bidrog med ämnesspecifik kompetens, bollades idéer och möjliga vägar framåt. Samtalen handlade både om att utveckla själva lösningsförslagen och om att konkretisera nästa steg: Hur skulle idén kunna testas i liten skala? Vilka aktörer skulle kunna involveras? Fanns det relevanta kontakter inom inspiratörsnätverket? Handledningen syftade till att ge deltagarna stöd i att ta nästa steg i processen och komma vidare med det som kändes mest angeläget för dem.

Vecka 49 träffades deltagarna och projektgruppen digitalt för en uppsummering av vad som hänt i projektet, där deltagarna fick möjlighet att reflektera om sina upplevelser från projektet.

Här följer sju citat från deltagare om hur det varit att arbeta med idégenereringen:

“Vi hade en uppgift där vi hade en mall där vi fick fem olika frågor som skulle hjälpa oss skapa en idé. Den hjälpte mig formulera min idé på bästa möjliga sätt.”

“Det ligger ganska bra material på Teams. Jag har använt mallarna som hjälpte en komma framåt och formulera idén på ett bättre sätt.”

“Det var kul att få perspektiv från de andra ungdomarna. De gav mig input när vi pratade om våra idéer. Om hur jag ska presentera [min idé].”

“Mallen hjälpte mig reflektera. Vi hade en såndär uppgift där vi hade en mall där vi fick fem olika frågor som skulle hjälpa oss att skapa vår idé. Den hjälpte mig faktiskt mycket att komma fram och formulera min idé på bästa möjliga sätt.”

“Det har varit roligt och utmanande att identifiera en utmaning och komma på en lösning.”

“Det har varit roligt att jobba med tankar och idéer och få bolla tankar osv. Jag jobbade med det här glappet i [psykiatrin] när man går från att räknas som barn till att bli vuxen, alltså där runt 17, 18 år. Det är mycket som händer. Jag känner att det bör ske en förändring.”

“Jag hade redan en utmaning i huvudet innan [projektet] och jag tror vi var fler som hade det som bara letade efter ett tillfälle att få göra någonting med idén och så. Det roligaste tycker jag var verkligen att få göra det i praktiken och hitta en lösning som man verkligen får göra. Det är inte så många chanser man får att få förändra och kunna påverka och få sin röst hörd så det har varit väldigt tacksamt att få vara med i YOUNG.”

7. Medverkan vid Jämställdhetskonferensen samt Här och nu-webbinariet (vecka 46-48)

Det var inte något som egentligen ingick i YOUNG:s upplägg, men under hösten hade ett urval deltagare möjlighet att följa med projektgruppen till Jämställdhetskonferensen i Kramfors när de skulle presentera projektet. Två deltagare var även med på Region Västernorrlands Här och nu-webbinarium, där de fick presentera om sig själva och vad de gjorde i YOUNG samt deltog i paneldiskussionerna.

Här följer två citat från deltagare om vad de tyckte om Jämställdhetskonferensen:

“Jämställdhetskonferensen var väldigt intressant. Det var kul att få träffa folk i person. Det var väldigt mycket prat och väldigt mycket lyssnande. Vi fick även vara med en kort stund [när YOUNG presenterades] och svara på lite frågor. Det var också kul. Jag var lite nervös, men det gick bra tycker jag. De som lyssnade var intresserade och snälla och glada och kom efteråt och ställde massa frågor. De tyckte det var jättebra att vi var med och ville veta mer.”

“Kul att träffa folk i verkligheten. När projektet är online och så, det känns inte riktigt riktigt eftersom allt sker online. Man sitter egentligen själv med sina tankar. När man får vara med och träffa folk så känns det som att man faktiskt gör någonting. Det var kul att få vara med och presentera också och kul med vuxna som lyssnar. Det var många aktörer där. Det var någon som kom fram och pratade lite efter vår presentation.”

8. Slutkonferens (vecka 50)

Projektet avslutades med en slutkonferens i Härnösand, där deltagarna presenterade sina idéer genom både muntliga och skriftliga presentationer för inbjudna representanter från Region Västernorrland, kommuner, myndigheter och civilsamhälle. Syftet med konferensen var att synliggöra ungdomarnas arbete, sprida kunskap om YOUNG som metod samt skapa förutsättningar för fortsatt dialog kring möjlig implementering och samverkan.

Under konferensen visades en utställning med material från projektet, där de bilder som skapats inom ramen för Photovoice samt deltagarnas lösningsförslag presenterades. Dagen innehöll även ett “inspirationspass” med Jonathan Hedström samt utrymme för mingel och nätverkande mellan deltagare och inbjudna aktörer. Jonathan minglade även runt och pushade för reflektion och diskussion under ett av passen. Som ett erkännande för sitt engagemang och sin medverkan i läroprocessen erhöll deltagarna ett stipendium i samband med avslutningen.

4.2.1 Samskapande med stöd av coaching och inspiratörsnätverk

Under idéutvecklingen hade deltagarna möjlighet att få stöd av projektgruppen och ett nätverk av inspiratörer från olika samhällssektorer. Syftet var att tillföra expertis, perspektiv och bollplank i processen.

Här följer ett citat från en deltagare om kontakten med inspiratörer:

“Jag fick kontakt med personer i inspirationsnätverket, till exempel till Länsstyrelsen Västernorrland och sedan skickade de mig vidare till hållbarhetsstrategen i Örnsköldsviks kommun och hon fanns också i inspiratörsnätverket. Det har varit jättebra för man behöver någon som jobbar med det här som kan dels veta om det behövs, det kanske redan hade kunnat funnits en sådan lösning redan. Men sedan ser jag problemet från ungas perspektiv. De ser det från vuxnas så man kan mötas och hjälpas åt för att hitta den bästa lösningen på problemet som jag identifierat och som jag nu också fått bekräftat att de också ser finns. Jag tycker de har hjälpt för att det man sett har blivit bekräftat, men också för att fortsätta utveckla för att hitta den bästa lösningen på den idé man har.”

Här följer två citat från deltagare om handledningen från projektgruppen:

“Det var bra. Vi hade några individuella samtal där vi pratade om min idé och bollade fram och tillbaka tankar och idéer och hur man skulle kunna arbeta med det och vad man skulle kunna göra. Så kom hon med kontaktpersoner [inspiratörsnätverket] och så gav hon några förslag på några jag skulle kunna kontakta. Sen blev det inte att jag kontaktade någon för jag kände väl inte något behov, men det var en väldigt bra grej. Det fanns ju hur många olika som helst och väldigt brett, så det var ett väldigt bra initiativ att det fanns.”

“Om man skulle göra det igen tycker jag att man skulle fått en personlig mentor eller coach redan från början nästan. Om man hade haft en mentor tidigare, då hade det varit lättare att alltså man har någon att bolla med för att nu började jag inte prata om min idé förrän på slutet. Om man hade haft en mentor tidigare hade man kunnat bolla tidigare och börja jobba med idén tidigare. Och det var mentorn som gav mig hjälp med hur jag skulle komma vidare, så om jag hade fått det tidigare så hade jag kanske hunnit göra någonting innan.”

4.2.2 Lärdomar

Här följer projektgruppens lärdomar från arbetsprocessen:

- **Medskapande med unga kräver flexibilitet och relationellt arbete**

Projektgruppen beskriver att flera deltagare behövde mer individuellt stöd än förväntat. Det handlade både om praktiska förutsättningar och om att vissa ungdomar befann sig i sårbara situationer. För att möjliggöra deltagande krävdes anpassning av tempo, extra avstämningar och oftast stöd utanför ordinarie arbetstid.

- **Photovoice fungerade som metod för fördjupning och trygghet**

Photovoice lyfts som ett av de mest bärande momenten. Enligt projektgruppen skapade metoden ett tryggare samtalsklimat och underlättade för ungdomar att dela erfarenheter. Dialogerna gav också tydliga tematiska mönster, vilket stärkte den gemensamma problemförståelsen.

- **Målgruppsperspektivet behöver vara en utgångspunkt, inte ett tillägg**

Projektgruppen reflekterar över att arbetet tydliggjort värdet av att utveckla insatser tillsammans med unga, snarare än för unga. De beskriver hur ungdomarnas perspektiv och erfarenheter påverkat hur projektgruppen resonerar i andra sammanhang. En av projektledarna uttrycker att hon numera oftare ställer frågan: "Vad tycker målgruppen?"

- **Tidsramen var särskilt pressad i övergången från idé till nästa steg**

Flera i projektgruppen beskriver att slutfasen blev komprimerad. I synnerhet hade idégenereringsfasen behövt mer tid för att bli mer konkret och genomförbar. Inför framtida iterationer pekar projektgruppen på behovet av mer realistisk tidsättning i den avslutande fasen.

- **Digitalt upplägg ökade tillgängligheten, men fysiska möten fördjupade processen**

Det digitala genomförandet möjliggjorde att deltagare från nästan alla länets kommuner kunde delta. Samtidigt beskriver projektgruppen att fysiska träffar gav en annan dynamik och fördjupade relationer och engagemang. Efter fysiska möten (till exempel på *Jämställdhetskonferensen* och slutkonferensen) upplevdes deltagarna mer aktiva och trygga, vilket talar för att en hybridmodell sannolikt skulle kunna stärka både inkludering och relationell kvalitet.

- **Långsiktig involvering förutsätter strukturer för arvodering**

För de koncept som ligger i linje med Region Västernorrlands uppdrag och där ambitionen finns att integrera eller arbeta vidare med idéerna i ordinarie verksamhet, krävs hållbara former för fortsatt ungdomsmedverkan. Om unga ska kunna bidra i vidareutveckling, föreläsa, fungera som inspiratörer eller delta i implementeringsarbete behöver deras tid och kompetens kunna ersättas. I dagsläget saknas en tydlig arvoderingsstruktur för denna typ av medverkan, vilket riskerar att begränsa vilka som har möjlighet att engagera sig och försvåra en långsiktig integrering av ungdomsperspektivet. För att arbetet ska kunna bedrivas professionellt och jämlikt behöver därför en modell för arvodering etableras, i linje med de förslag som utvecklas i rapportens slutsatser.

- **Mandat och ledningsstöd var en förutsättning**

Projektgruppen beskriver att arbetet möjliggjordes genom stöd från chef och ledning. Utan detta hade det varit svårt att driva en metodutvecklande process med hög grad av öppenhet och anpassning under resans gång.

5. Diskussion

I de föregående kapitlen har vi visat att projektet uppvisar hög måluppfyllelse och en väl fungerande genomförandeprocess. YOUNG har genererat de effekter som eftersträvades och resultaten indikerar att strukturerad ungdomsinvolvering kan bidra till ökad relevans och legitimitet inom regionalt utvecklings- och folkhälsoarbete. Vi har också visat på att det inom YOUNG-projektet har utvecklats en väl fungerande och skalbar modell.

För att fördjupa förståelsen av projektets resultat önskar vi i detta kapitel relatera arbetet till etablerad forskning om innovation, komplexitet och delaktighet.

5.1 Kultur och förhållningssätt

5.1.1 Kultur och kapacitetsuppbyggnad som centralt resultat

Utvecklingen av en modell och tillhörande metoder är en naturlig del av ett metodutvecklande initiativ. Samtidigt blir modeller och metoder inte verkningsfulla om inte rätt förhållningssätt och kultur finns. Forskning om innovationsledning visar att långsiktig innovationsförmåga i högre grad är beroende av kultur, läroprocesser och ledarskap än av enskilda verktyg (ISO 56000-serien; O'Reilly & Tushman, 2013).

Projektets utforskande ansats, medarbetarnas och ledningens tillit samt ambitionen att arbeta tvärssektoriellt indikerar att en sådan kapacitet funnits och utvecklats. Detta ligger i linje med forskning om offentlig innovation, där samskapande och gemensamt lärande ses som centrala för att stärka systemförmåga och hållbar förnyelse (Torfing et al., 2019). Mot denna bakgrund kan projektets långsiktiga värde i hög grad kopplas till etableringen av ett gemensamt förhållningssätt – inte enbart till den färdiga modellen.

5.1.2 Evidens och komplexitet – ett produktivt spänningsfält

Ambitionen att ta fram en evidensbaserad modell är legitim och förenlig med offentlig sektors ansvar för kvalitet och effektivitet. Samtidigt aktualiserar komplexa samhällsutmaningar och ungdomsinvolvering en annan logik än den strikt linjära och förutsägbara. Dessa frågor kännetecknas av ömsesidiga beroenden, osäkerhet och icke-linjära samband, vilket gör dem svåra att hantera genom förutsägbara och standardiserade processer (Head & Alford, 2015).

Här uppstår ett spänningsfält mellan en styrningslogik präglad av kontroll och replikering och en tjänstelogik, där värde skapas i interaktion och där invånare ses som medskapare (Osborne, 2018). Design- och användarcentrerade arbetssätt innebär att acceptera denna osäkerhet som en förutsättning för relevans. Under projektets gång har projektgruppen gemensamt byggt upp en förmåga att kunna hantera och agera i detta spänningsfält. I detta perspektiv kan de kollektiva lärdomarna av att arbeta iterativt och involverande vara mer betydelsefulla än den slutliga modellen. Det är genom sådana praktiker som organisatorisk ambidexteritet – förmågan att kombinera stabil drift med utforskande förnyelse – utvecklas (O'Reilly & Tushman, 2013).

5.1.3 Skalbarhet, systemledning och långsiktig påverkan

Frågan om skalbarhet är central i alla innovationsinitiativ, särskilt inom offentlig sektor. Samtidigt behöver skalbarhet förstås i relation till den komplexitet som präglar många samhällsutmaningar. Standarder för innovationsledning, såsom ISO 56000-serien, betonar vikten av ett systematiskt och strukturerat arbetssätt för att skapa kontinuitet och strategisk riktning i innovationsarbetet. Ett sådant ramverk underlättar upprepning och spridning.

I komplexa offentliga sammanhang är dock skalbarhet sällan en fråga om att kopiera en modell rakt av. Samhällsutmaningar som rör psykisk hälsa, jämställdhet eller ungas livsvillkor är kontextberoende och formas av lokala förutsättningar. Skalbarhet handlar därför mindre om exakt replikering och mer om att sprida arbetssätt, principer och förhållningssätt. Det är kapaciteten – inte manualen – som behöver skalas.

Mot denna bakgrund blir systemledning ett centralt begrepp. Systemledning innebär att arbeta med helheten i fokus, att förstå samband mellan aktörer och nivåer samt att skapa strukturer för samverkan över organisatoriska gränser. I YOUNG syns detta både i metodutvecklingen och i projektets övergripande upplägg. Initiativet har inte enbart syftat till att ta fram en modell, utan till att utforska hur Region Västernorrland kan arbeta på nya sätt med invånarinvolvering och tvärsektoriell samverkan.

Den avgörande frågan för långsiktig påverkan är därför inte om modellen kan kopieras i sin helhet, utan om de principer och arbetssätt som utvecklats kan integreras i ordinarie styrning och praktik. Om så sker finns förutsättningar för att satsningen bidrar till varaktigt systemförändring snarare än en tidsbegränsad projektinsats.

5.1.4 Långt ifrån innovationsteater

I många former av innovationsarbete är det relevant att beakta risken för så kallad *innovationsteater*, där innovationsinitiativ främst får symbolisk betydelse utan att påverka kärnverksamhet eller resursfördelning (Meyer & Rowan, 1977). Så har fallet inte varit med YOUNG. Incitamentet till initiativet har varit en önskan och nyfikenhet att hitta nya former för invånarinvolvering och tvärsektoriellt arbete som leder till reell förändring, inte att visa upp innovationsarbete i sig. Vår bedömning är att satsningen är långt ifrån innovationsteater.

Men för att satsningen, erfarenheter och förvärvade förmågor samt arbetssätt ska leva vidare krävs att de integreras i ordinarie verksamhet. När kultur, struktur och mandat samverkar kan initiativet bidra till varaktigt systemförändring; annars riskerar det att stanna vid metodutveckling på ytan.

5.2 Invånarinvolvering

5.2.1 Har ungdomar givits reella möjligheter att påverka?

En central ambition i YOUNG har varit att ge ungdomar reella möjligheter att utforska, definiera och adressera samhällsutmaningar kopplade till psykisk hälsa, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, våld i nära relationer samt jämställdhet. Utgångspunkten är att unga inte enbart är mottagare av insatser, utan bärare av erfarenhetsbaserad kunskap om "sin egen vardag". Ett sådant synsätt ligger i linje med forskning om ungdomsinvolvering, där graden av faktiskt inflytande – snarare än enbart närvaro eller deltagande – är det centrala kriteriet (Hart, 1992; Checkoway, 2011). Metodologiskt kan YOUNG beskrivas som en offentlig sektor-anpassad designprocess med tydlig demokratisk och folkhälsopolitisk förankring.

Arbetsättet uppvisar tydliga likheter med design thinking-traditionen (Brown, 2008; Liedtka, 2018), med gemensamma nämnare som exempelvis empatisk problemförståelse, samskapande idéutveckling, prototypande och testning samt iterativt lärande. Ungdomar medverkar genom hela processen – från problemformulering till verifiering av lösningsförslag – vilket stärker både relevans och legitimitet. Detta ligger nära det som inom offentlig innovationsforskning benämns samskapande, där medborgare aktivt deltar i utvecklingen av offentliga lösningar (Torfing et al., 2019; Osborne, 2018).

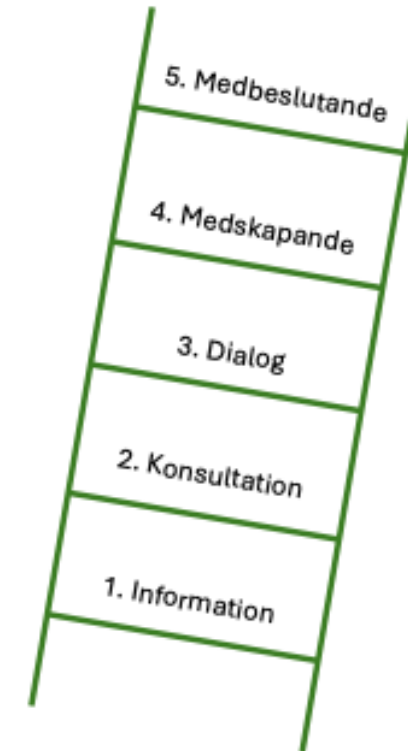
5.2.2 Risken för tokenism – och hur den kan förstås i steg

I alla satsningar som inkluderar delaktighet finns en potentiell risk för tokenism. *Tokenism* innebär att deltagare formellt inkluderas, men saknar reellt inflytande över beslut och prioriteringar (Hart, 1992). För att analytiskt pröva graden av inflytande kan delaktighet förstås som en progression i flera steg*:

1. **Information** – unga informeras om beslut eller processer, men har inget inflytande.
2. **Konsultation** – unga tillfrågas och delar perspektiv, men besluten fattas av andra.
3. **Dialog** – ett ömsesidigt samtal förs, men maktbalansen är oförändrad.
4. **Medskapande** – unga deltar aktivt i utvecklingsarbetet och påverkar innehåll och utformning.
5. **Medbeslutande** – unga har faktisk påverkan över prioriteringar, resurser eller beslut.

Tokenism uppstår främst i de lägre stegen, när deltagande används för legitimering snarare än för faktisk påverkan. Forskning visar att risken ökar när delaktighet organiseras inom fasta projektstrukturer utan koppling till ordinarie beslutsprocesser (Meyer & Rowan, 1977).

Utifrån denna stegvisa analys framstår YOUNG som positionerat på nivåerna medskapande och, i vissa moment, medbeslutande. Ungdomar har inte enbart konsulterats utan aktivt deltagit i att formulera problem, generera lösningar och testa prototyper. Detta minskar risken för *tokenism*. Samtidigt är den avgörande frågan långsiktig: I vilken utsträckning påverkar ungas insikter prioriteringar, resursfördelning och strukturer även bortom projektets ram?

*Är en syntetiserad och förenklad modell av Arnstein (1969) – "A Ladder of Citizen Participation" och Hart (1992) – "Ladder of Children's Participation".

5.3 Sammanfattande resonemang

YOUNG ligger metodologiskt nära etablerade designbaserade innovationsmodeller, men med ett tydligare demokratiskt och systemorienterat syfte. Kombinationen av designmetodik, följeforskning och strukturerad ungdomsinvolvering skapar goda förutsättningar för reell påverkan. För att ytterligare stärka arbetet (öka möjlighet till reell påverkan) kan fler moment läggas till, där deltagande ungdomar på nytt bjuds in för fortsatt dialog och utveckling tillsammans med inspiratörsnätverket och andra aktörer inom Region Västernorrland.

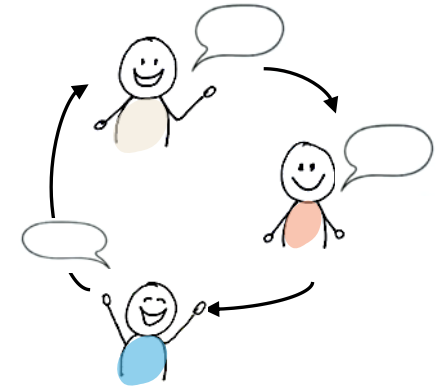
Sammantaget är vår analys att YOUNG i hög grad har erbjudit reella möjligheter till påverkan. Den fortsatta utmaningen ligger i att säkerställa att denna delaktighet omsätts i varaktig organisatorisk förändring.

Ett sätt att integrera arbetssättet, "YOUNG-metodiken", i ordinarie styrning skulle kunna vara att mer kontinuerligt (återkommande vid flera tillfällen under året) arbeta med att låta invånarinvolvering bli en del av ordinarie utvecklingsarbete och samtidigt stärka ett tvärorganisatoriskt samarbete inom Västernorrlands län. Arbetet skulle kunna genomföras i kortare "sprintar" (koncentrerat under en vecka), där invånare involveras tillsammans med andra relevanta aktörer både internt och externt.

Analysen visar också att YOUNG har verkat i ett produktivt spänningsfält mellan krav på evidens och behovet av att hantera komplexa samhällsutmaningar. Genom att kombinera strukturerad metodik med ett utforskande och iterativt arbetssätt har projektet utvecklat en organisatorisk förmåga att navigera mellan stabilitet och förnyelse. Detta kan förstås som en förstärkt innovationskapacitet snarare än enbart framtagandet av en modell. Denna kapacitet utgör ett av initiativets mest långsiktigt betydelsefulla resultat.

Samtidigt tydliggör analysen att långsiktig påverkan förutsätter institutionalisering. Om arbetssättet inte integreras i ordinarie styrning, mandat och resursfördelning finns en risk att erfarenheterna förblir projektbundna. Det är först när kultur, struktur och beslutsprocesser samverkar som delaktigheten kan omsättas i varaktig systemförändring. Här ligger den strategiska utmaningen framåt.

En ytterligare aspekt rör frågan om bredd och representativitet, vilket har varit bra i YOUNG. För att stärka den demokratiska legitimiteten över tid behöver former utvecklas som säkerställer att olika grupper av unga nås, inklusive de som traditionellt har svagare röst i offentliga processer. Detta är centralt för att invånarinvolveringen inte enbart ska vara metodologiskt.

6. Från initiativ till långsiktig kapacitet – Slutsatser och rekommendationer

6.1 Slutsatser

6.1.1 Ett väl genomfört initiativ

Ungdomar bidrar med värdefulla insikter på systemnivå

Samtliga 21 deltagande ungdomar har bidragit med värdefulla insikter för Region Västernorrland. Ungdomarnas arbete har präglats av ett utforskande arbetssätt där de både identifierat och definierat samhällsutmaningar samt utvecklat förslag på möjliga lösningar.

Utifrån sina egna erfarenheter har ungdomarna identifierat centrala samhällsutmaningar och placerat dem i ett bredare systemperspektiv. Deras förmåga att synliggöra strukturella problem och begränsningar som bidrar till ohållbara situationer framträdde inte enbart i slutprodukterna, utan också i de dialogpass som genomfördes i mindre grupper i anslutning till *Photovoice*-övningen. I dessa samtal återkom reflektioner kring hur individuella erfarenheter hänger samman med bredare samhälleliga strukturer.

Denna typ av kritisk reflektion ligger i linje med tidigare ungdomsforskning. Mannheim (1928/1952) beskriver hur unga generationer möter samhället med "fresh contact", vilket kan möjliggöra nya perspektiv på etablerade normer och institutioner. Senare forskning betonar också ungdomars agens, det vill säga deras förmåga att tolka, förhandla och ibland utmana de strukturer som formar

deras livsvillkor (Furlong & Cartmel, 2007; Wyn & White, 1997). I samhällen där makt i hög grad utövas genom kontroll över information, symboler och meningsproduktion tenderar dessutom spänningar att uppstå där dessa system griper in i människors vardagsliv och identitet. Detta kan mobilisera grupper vars livsvillkor påverkas direkt (Melucci, 1992).

Detta visar både styrkan i ungdomsinvolvering och att *Photovoice* är en effektiv metod som även kan användas i andra sammanhang där invånare involveras i samhällsutveckling.

Ungdomars erfarenheter som strategiskt kunskapsunderlag

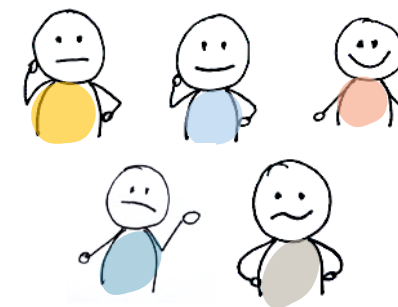
Utvärderingen visar att ungdomarnas erfarenheter och berättelser utgör ett viktigt komplement till mer traditionella kunskapsunderlag, såsom statistik och indikatorer. Genom sina vardagsnära perspektiv har deltagarna kunnat synliggöra nyanser och sammanhang som annars riskerar att förbises i analyser av komplexa samhällsutmaningar.

Ungdomarnas bidrag kan därmed förstås som ett strategiskt kunskapsunderlag som stärker träffsäkerheten i problemformuleringar och bidrar till mer relevanta utvecklingsinsatser.

Ett tydligare systemperspektiv på samhällsutmaningar

En återkommande iakttagelse i utvärderingen är att ungdomarna ofta beskriver samhällsproblem i relation till flera sammanhängande faktorer, snarare än som isolerade frågor. I arbetet har de exempelvis kopplat samman psykisk hälsa, sociala normer, skolmiljöer och tillgång till stödstrukturer.

Detta bidrar till ett tydligare systemperspektiv på de utmaningar som diskuteras och synliggör hur olika delar av samhället samverkar i ungas vardag. Ungdomsinvolvering kan därmed bidra till en mer helhetsorienterad förståelse av samhällsproblem.

Flera faktorer ligger bakom projektets framgång

Flera faktorer har bidragit till projektets framgång:

- **Mod att initiera initiativet och ett tillitsbaserat ledarskap**
Initiativet har inneburit att arbeta utforskande och att pröva nya arbetssätt. Detta har krävt mod hos initiativtagarna samt ett ledarskap präglad av tillit till processen och till de medverkande.
- **Ett iterativt och agilt arbetsätt i projektgruppen**
Projektgruppen har arbetat iterativt och agilt, vilket inneburit att process och arbetsätt kontinuerligt anpassats utifrån förutsättningarna. Genom en hög grad av tillit inom gruppen och till processen har projektgruppen kunnat hantera den osäkerhet som ofta följer med utforskande arbetssätt.
- **En heterogen grupp av deltagande ungdomar**
Genom samarbetet med kommunikationsbyrån har projektgruppen lyckats rekrytera en heterogen grupp av ungdomar, både geografiskt inom länet och åldersmässigt inom de uppsatta kriterierna. Deltagarna representerade också en bred variation av uppväxtvillkor och erfarenheter. Ungdomarnas olika personligheter, i kombination med metodens upplägg samt den stöttning och guidning som projektgruppen gav, skapade goda förutsättningar för ett lyckat resultat.

- **Tvårorganisatorisk samverkan**
Arbetet har genomförts och stöttats tvårorganisatoriskt, med flera områden inom folkhälsoarbetet involverade. Även aktörer från näringsliv, civilsamhälle, universitet och andra offentliga verksamheter har deltagit genom *inspiratörsnätverket*. Det som särskilt utmärker denna samverkan är att den i första hand utgått från ungdomarnas behov och utmaningar, snarare än från de deltagande organisationernas egna verksamhetsbehov. Detta ligger i linje med resonemanget om *human centered design* som tidigare presenterats i diskussionskapitel 5.

Utmaningar under projektet och framåt

Projektet har samtidigt mött vissa utmaningar:

- Under arbetets gång har det framkommit att Region Västernorrland till viss del saknar tillräckliga kommunikationskanaler för att nå invånare där de befinner sig.
- De digitala verktyg som funnits till förfogande, exempelvis Teams, har haft begränsningar när det gäller möjligheter till interaktion och informationsdelning.
- Dialoger och arbete med ungdomarna har till stor del ägt rum kvällstid, vilket har inneburit att projektgruppen behövt anpassa sitt arbete till tider utanför ordinarie arbetstid. Detta har projektgruppen hanterat väl.
- Projektet har krävt mer löpande kommunikation med ungdomarna än vad som initialt förutsågs. Det beror dels på tidskrävande omständigheter kring digitala verktyg, dels på att arbetet krävde mer uppmuntran och stöd till deltagarna än vad som först planerats.
- Inom projektet har samtliga ungdomar som slutfört projektet erhållit ett stipendium. Samtidigt saknas i dagsläget strukturer för att framgent kunna arvoda ungdomar som deltar i fortsatt utvecklingsarbete. Här skulle eventuellt en liknande struktur som för arvoden till förtroendevalda inom Region Västernorrland kunna övervägas.

6.1.2 YOUNG-initiativet har stärkt Region Västernorrlands innovationsförmåga

YOUNG-initiativet har bidragit till att utveckla en metod och ett lärande kring hur Region Västernorrland framgent kan arbeta med ungdomsinvolvering. Vår bedömning är att metoden även lämpar sig väl för invånarinvolvering med andra grupper.

Metoden omfattar inte enbart specifika verktyg, såsom *Photovoice* och *Kartan – en dag i livet*, utan även ett arbetssätt som bygger på utforskande processer, innovationsförmåga och en tillitsbaserad kultur. En central del handlar om förmågan att arbeta i osäkerhet och att acceptera att alla insatser inte alltid leder till förväntade resultat, men att de samtidigt bidrar till lärande och utveckling.

Utifrån intervjuer med projektgruppen och deltagare i inspiratörsnätverket framgår att YOUNG har bidragit till nya lärdomar och väckt ett ökat intresse för att arbeta med ungdoms- och invånarinvolvering samt innovativa metoder.

Vår bedömning är att YOUNG-metoden kan skalas både upp och ned i omfattning. Det finns exempelvis potential att använda metoden i kortare "sprintar" för att snabbt fånga invånarens perspektiv på specifika utmaningar och möjliga lösningar. Ett sådant arbetssätt skulle kunna innebära att metodens olika moment genomförs mer koncentrerat under en begränsad tidsperiod, exempelvis under en vecka.

Det finns också en potential i att mer kontinuerligt integrera invånarinvolvering i ordinarie utvecklingsarbete. På så sätt kan metoden bidra till ett mer tvärorganisatoriskt samarbete och till att bryta det så kallade stuprörstänkandet inom organisationer.

6.1.3 YOUNG-initiativet har stärkt deltagande ungdomar

YOUNG-initiativet har inte enbart genererat värdefulla insikter för Region Västernorrland, utan även haft tydliga effekter för de ungdomar som deltagit. Vår bedömning är att deltagandet för majoriteten har fungerat som en språngbräda – både för fortsatt samhällsengagemang och för en stärkt upplevelse av att vara en aktör med reell möjlighet att påverka.

Att bli sedd och uppleva möjlighet att påverka

En genomgående slutsats från intervjuer och enkätsvar är att ungdomarna i hög grad upplevt att deras idéer har tagits på allvar. Att bli lyssnad på och bemött som en legitim samhällsaktör har haft betydelse för deras självbild och handlingsberedskap. För flera deltagare har detta inneburit en förskjutning från att bära på ett engagemang eller en erfarenhet i det privata till att erfara att denna kunskap har ett värde i ett större samhällssammanhang.

YOUNG har därmed bidragit till att stärka ungdomarnas upplevelse av agens – det vill säga tilltron till den egna förmågan att påverka. Denna förändring är central ur ett demokratiskt perspektiv, eftersom den utmanar föreställningen om att inflytande förutsätter ålder,

position eller formell makt. Deltagandet har i flera fall också förändrat ungdomarnas bild av vuxenvärldens mottaglighet och av vilka vägar som finns för att kunna göra sin röst hörd.

Kapacitetsutveckling och handlingsberedskap

Utöver upplevelsen av inflytande har deltagandet inneburit en konkret utveckling av kunskaper och förmågor. Genom strukturerade metoder har ungdomarna tränat analys, problemlösning, idéutveckling och kommunikation. De har också fått en ökad förståelse för hur samhällliga strukturer fungerar och vilka aktörer som bär ansvar i olika frågor.

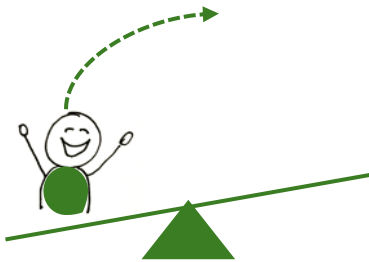
Detta har bidragit till en ökad handlingsberedskap. Flera deltagare uttrycker att de efter projektet vet vart de kan vända sig, hur de kan ta nästa steg och att de inte behöver stå ensamma i sitt engagemang. För vissa har deltagandet även påverkat framtidsval, exempelvis genom ett ökat intresse för samhällsfrågor, humanistiska utbildningar eller fortsatt arbete inom civilsamhället.

En språngbräda för fortsatt engagemang

Utifrån intervjuerna kan vi konstatera att YOUNG för vissa deltagare har fungerat som en startpunkt snarare än en avslutad insats. Några har redan påbörjat en fortsättning av sina initiativ i olika former, exempelvis genom dialog med verksamheter, vidareutveckling av sina idéer eller fortsatt opinionsbildning. Andra beskriver att deltagandet har stärkt deras vilja att i framtiden arbeta eller engagera sig inom områden kopplade till demokrati, innovation eller social hållbarhet.

Även för de deltagare som ännu inte tagit konkreta steg framstår erfarenheten som betydelsefull. Att ha fått presentera sitt arbete i offentliga sammanhang, möta beslutsfattare och ingå i ett sammanhang där ungdomars perspektiv erkänns har bidragit till en stärkt framtidstro och en mer aktiv syn på sin egen roll i samhället.

I relation till projektets ambition om individuell kapacitetsutveckling bedömer vi därför att YOUNG i hög grad uppfyllt sitt syfte. Deltagandet har inte enbart mobiliserat befintligt engagemang, utan också bidragit till en förskjutning från vilja till konkret handlingsförmåga – en förändring som är central både ur ett demokratiskt och ett folkhälsopolitiskt perspektiv.

6.1.4 YOUNG-initiativet har stärkt Västernorrland och bilden av Region Västernorrland som samarbetspartner

Vår bedömning är att projektet har gett både Region Västernorrland och övriga medverkande aktörer fördjupade insikter om ungas behov, drivkrafter och perspektiv, samt bidragit med förslag på möjliga lösningar.

Flera av de intervjuade i inspiratörsnätverket och andra aktörer som deltog vid slutkonferensen beskriver att YOUNG har skapat nya öppningar för samverkan. Dels har vissa aktörer etablerat direkt kontakt med deltagande ungdomar, där några av ungdomarna har bjudits in att bidra i olika verksamheter. Dels har initiativet bidragit till att Region Västernorrland och andra deltagande organisationer i högre grad uppfattas som potentiella samarbetspartners i framtida utvecklingsarbete.

Ungdomarnas presentationer under slutkonferensen har också bidragit till att öka kunskapen hos medverkande aktörer i Västernorrland om potentialen i utforskande arbetsätt och invånarinvolvering.

Ett fortsatt utvecklingsarbete och behov av förvaltning

De kunskaper och insikter som genererats inom projektet, liksom ungdomarnas förslag på lösningar, kräver ett fortsatt utvecklingsarbete för att deras fulla potential ska kunna tas tillvara. Detta ligger i linje med de resonemang som tidigare förts kring *tokenism* och frågan om i vilken grad ungdomar ges reellt inflytande i samhällsutvecklingen.

YOUNG som katalysator i det regionala samverkanssystemet

Projektet har haft betydelse även utanför den egna projektorganisationen. Genom att samla aktörer från Region Västernorrland, kommuner, civilsamhälle, akademi och näringsliv kring gemensamma frågeställningar har YOUNG bidragit till att skapa nya kontaktytor och fördjupa befintliga samarbeten.

På så sätt har initiativet fungerat som en katalysator i det regionala samverkanssystemet och stärkt förutsättningarna för tvärsektorielt arbete kring frågor som rör ungas livsvillkor.

Organisatoriska förutsättningar för invånarinvolvering

Utvärderingen visar samtidigt att invånarinvolvering ställer krav på organisatoriska förutsättningar. Arbetet kräver tid, resurser, anpassade kommunikationsformer och i vissa fall nya administrativa lösningar, exempelvis för att kunna ersätta deltagande invånare.

För att involveringen ska bli långsiktigt hållbar behöver dessa strukturer utvecklas och integreras i ordinarie verksamhet. Först då kan erfarenheter och engagemang tas tillvara över tid och bidra till varaktig utveckling.

6.1.5 Sammanfattande slutreflektion

Sammantaget visar utvärderingen att YOUNG har varit en framgångsrik metodutvecklande satsning för ungdomsinvolvering i regional samhällsutveckling. Initiativet har skapat värdefulla effekter på flera nivåer: för de deltagande ungdomarna genom stärkt handlingsberedskap och upplevelse av inflytande, för Region Västernorrland genom utvecklad innovationskapacitet och nya arbetssätt för invånarinvolvering samt för det regionala samverkanssystemet genom stärkta relationer mellan olika aktörer.

Satsningen har också visat att ungdomars erfarenheter kan fungera som ett kvalificerat kunskapsunderlag i arbetet med komplexa samhällsutmaningar och bidra till mer träffsäkra problemformuleringar och lösningar.

Den långsiktiga betydelsen av YOUNG ligger därför inte enbart i den modell som utvecklats, utan också i den organisatoriska kapacitet och samverkanskultur som initiativet har bidragit till att stärka.

Den centrala framtidsfrågan handlar nu om hur dessa erfarenheter tas vidare och integreras i Region Västernorrlands ordinarie strukturer, så att ungdomars perspektiv även framgent kan bidra till utvecklingen av ett mer inkluderande, kunskapsbaserat och innovativt samhällsarbete.

6.2 Rekommendationer

6.2.1 Integrera YOUNG-arbetsättet i ordinarie utvecklingsarbete

En central slutsats i utvärderingen är att YOUNG har utvecklat en fungerande modell för ungdomsdriven samhällsutveckling. För att satsningens långsiktiga värde ska kunna realiseras behöver arbetsättet integreras i Region Västernorrlands ordinarie utvecklings- och innovationsarbete, snarare än fortsätta som ett enskilt projekt.

Det innebär att principerna bakom YOUNG – utmaningsdriven problemformulering, samskapande med invånare och andra aktörer samt iterativ utveckling – bör användas i fler utvecklingsprocesser inom Region Västernorrland. På så sätt kan invånarinvolvering bli en återkommande del av arbetet med komplexa samhällsutmaningar, exempelvis inom folkhälsa, social hållbarhet och regional utveckling.

6.2.2 Skapa en permanent struktur för ungdomsinvolvering

Utvärderingen visar att ungdomarna upplevt ett reellt inflytande i projektet, men också att det saknas tydliga strukturer för hur deras engagemang tas vidare efter projektets avslut.

Region Västernorrland bör därför utveckla en mer permanent struktur för ungdomsinvolvering. Detta kan exempelvis ske genom att:

- Etablera en struktur för löpande ungdomsinvolvering, där ungdomar deltar i processen så som i YOUNG (ej ungdomsråd, då risken är stor att dessa insatser mer blir av karaktären konsultation och inte medskapande och medbeslutande samt att deltagare i ett ungdomsråd med tiden lätt blir "biased" och inte representativa).
- Skapa möjligheter för tidigare deltagare att fortsätta bidra i utvecklingsprocesser.
- Utveckla en modell för hur ungdomars insikter förs vidare till ansvariga verksamheter.

En sådan struktur minskar risken för att engagemang och kunskap förloras när projekt avslutas.

6.2.3 Utveckla modeller för implementering av ungdomars idéer

YOUNG har genererat värdefulla insikter och lösningsförslag från ungdomarna, men utvärderingen pekar också på behovet av tydligare processer för hur dessa kan omsättas i praktisk förändring.

Region Västernorrland bör därför utveckla en modell för hur idéer och insikter från samskapande processer tas vidare till:

- Ansvariga verksamheter.
- Beslutsprocesser.
- Eventuella pilotprojekt eller testmiljöer.

En sådan struktur kan exempelvis inkludera testmiljöer, innovationssprintar eller mindre utvecklingsprojekt, där ungdomars lösningar prövas i praktiken.

6.2.4 Fortsätt utveckla Region Västernorrlands innovationskapacitet

En av de viktigaste effekterna av YOUNG är att projektet bidragit till organisatoriskt lärande och stärkt innovationsförmåga. Region Västernorrland bör därför fortsätta utveckla den innovationskultur som etablerats i projektet. Detta innebär att:

- Uppmuntra utforskande arbetssätt.
- Stärka tvärssektoriellt samarbete.
- Skapa utrymme för experiment och lärande.

Det är särskilt viktigt att ledarskap och styrning fortsätter stödja arbetssätt som kombinerar stabil verksamhet med utforskande utvecklingsarbete.

6.2.5 Vidareutveckla samverkan i det regionala ekosystemet

Projektet har etablerat ett brett nätverk mellan Region Västernorrland, kommuner, civilsamhälle, akademi och näringsliv. Detta nätverk utgör en viktig resurs för fortsatt utveckling.

Region Västernorrland bör därför aktivt arbeta för att förvalta och vidareutveckla detta samarbete, exempelvis genom:

- Återkommande dialogmöten.
- Gemensamma utvecklingsinitiativ.
- Fortsatt samverkan kring frågor som rör ungas livsvillkor.

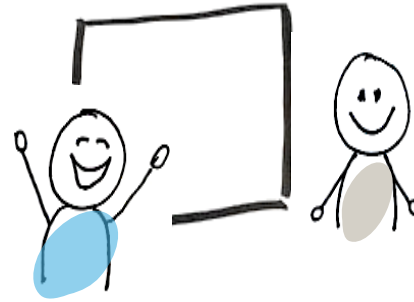
En sådan samverkansstruktur kan bidra till att stärka länets systemförmåga att hantera komplexa samhällsutmaningar.

6.2.6 Säkerställ bredd och inkludering i framtida satsningar

YOUNG har lyckats rekrytera en relativt heterogen grupp av ungdomar, men för att stärka den demokratiska legitimiteten över tid bör Region Västernorrland fortsätta utveckla former som når olika grupper av unga – inklusive de som traditionellt deltar i mindre utsträckning i offentliga processer. Det kan exempelvis handla om att:

- Samarbeta med skolor och civilsamhälle.
- Använda fler kommunikationskanaler.
- Arbeta uppsökande i olika lokalsamhällen.

6.2.7 Utveckla praktiska förutsättningar för deltagande

Utvärderingen visar också på några praktiska utvecklingsbehov, exempelvis kring digitala verktyg, kommunikationskanaler och möjligheter att arvoda ungdomar för fortsatt arbete. Region Västernorrland bör därför överväga att:

- Erbjud bättre digitala samarbetsplattformar.
- Stärka kommunikationskanaler mot unga invånare.
- Säkerställa "smidiga" sätt att kunna arvoda deltagande invånare.

7. Referenser

Referenser

- Arnett, J. J. (2004).** *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties.* Oxford University Press.
- Arnstein, S. R. (1969).** *A ladder of citizen participation.* *Journal of the American Institute of Planners*, 35 (4), 216–224.
- Brown, T. (2008).** *Design thinking.* Harvard Business Review, 86(6), 84–92.
- Brown, W. (2015).** *Undoing the demos: Neoliberalism's stealth revolution.* Zone Books.
- Checkoway, B. (2011).** *What is youth participation?* *Children and Youth Services Review*, 33(2), 340–345.
- Folkhälsomyndigheten (2025).** *Folkhälsopolitikens målområde 7: Kontroll, inflytande och delaktighet* (Artikelnummer 25029-7). Folkhälsomyndigheten.
- Furlong, A., & Cartmel, F. (2007).** *Young people and social change: New perspectives* (2nd ed.). Open University Press.
- Giddens, Anthony. 1994 (1991).** *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age.* Cambridge: Blackwell Publishers.
- Gillander Gådin, K., Dahlström, A. & Dahlqvist, H. (2024).** *Ungas psykiska hälsa och utsatthet för våld och trakasserier. Rapport från en enkätstudie till elever i årskurs nio i Västernorrland.* Mittuniversitetet i samarbete med Region Västernorrland och Länsstyrelsen Västernorrland.
- Hart, R. (1992).** *Children's participation: From tokenism to citizenship.* UNICEF Innocenti Research Centre.
- Head, B. W., & Alford, J. (2015).** *Wicked problems: Implications for public policy and management.* *Administration & Society*, 47(6), 711–739.
- Sveriges Kommuner och Regioner. (u.å.). Innovationsguiden.** <https://innovationsguiden.se/innovationsguiden.60637.html>
- International Organization for Standardization (ISO). (2019, 2020, 2024, 2025).** ISO 56000-serien för innovationsledning.
- Liedtka, J. (2018).** *Why design thinking works.* Harvard Business Review, 96(5), 72–79.
- Mannheim, K. (1928/1952).** *The problem of generations.* In P. Kecskemeti (Ed.), *Essays on the sociology of knowledge* (pp. 276–322). Routledge & Kegan Paul.
- Melucci, A. (1992).** *Nomader i nuet: Sociala rörelser och individuella behov i det samtida samhället.* Daidalos.
- Meyer, J. W., & Rowan, B. (1977).** *Institutionalized organizations: Formal structure as myth and ceremony.* *American Journal of Sociology*, 83(2), 340–363.
- O'Reilly, C. A., & Tushman, M. L. (2013).** *Organizational ambidexterity: Past, present, and future.* *Academy of Management Perspectives*, 27(4), 324–338.
- Osborne, S. P. (2018).** *From public service-dominant logic to public service logic.* *Public Management Review*, 20(2), 225–231.
- Region Västernorrland (2024).** *Liv, hälsa och hållbar utveckling i Västernorrland.* Regionplan 2025-2027. https://www.rvn.se/globalassets/_rvn/demokrati-och-insyn/sa-styrs-rvn/regionplan/regionplan-2025-2027.pdf
- Region Västernorrland (2025).** *YOUNG, rights, health, mind, voice, body, choice.* Projektplan. (Intern projektdokumentation).
- Torring, J., Sørensen, E., & Røiseland, A. (2019).** *Transforming the public sector into an arena for co-creation.* *Administration & Society*, 51(5), 795–825.*
- Wyn, J., & White, R. (1997).** *Rethinking youth.* Sage.
- Ziehe, Thomas. 1989.** *Kulturanalyser, ungdom, utbildning, modernitet.* Stockholm: Symposium bibliotek.

Om Splitvision Research

Splitvision Research är ett etnografiskt undersöknings- och utvärderingsföretag och vi som arbetar i företaget är utbildade socialantropologer/etnologer och följeforskare.

Vi genomför undersökningar och utvärderingar där våra uppdragsgivare vill nå en djupare och bredare kunskap om företaget och kunder. Grunden i vårt arbete är det etnografiska hantverket. Med hjälp av det kan vi förstå människors beteenden på djupet och sätta dem i relation till den kulturkontext som de ingår i.

Vi har kunskap och metoder för att kunna analysera och förstå komplexa och känsliga sammanhang.

Vi är ett oberoende konsultföretag. Företaget startade 2001 och vi är det företag i Sverige som har arbetat längst med etnografiska undersökningar och utvärderingar.

I egenskap av socialantropologer och etnologer kan vi skapa förståelse för hur tillvaron upplevs ur användarnas perspektiv. Som vi ser det är det en viktig grund vid alla former av utvärderingar och undersökningar.

För mer information besök gärna vår webbsida:
www.splitvisionresearch.se

Ni är även varmt välkomna att kontakta oss:

Nancy Aponno: 0730-39 78 33,
nancy@splitvisionresearch.se

Jonas Modin: 0702-24 24 70,
jonas@splitvisionresearch.se